

TEHnologija

Agencija za obezbeđenje, projektovanje, inženjering i konsalting

TEHSEKO Pirot

Srbija, Pirot, Dečanska 37; tel. 063/ 11 323 41

tehseko.pirot@gmail.com

PIB: 111269320 Mat.br.: 65297949 Šifra del.: 8020

Dinarski žiro računi: Erste bank: 340-11430969-15; Raiffeisen bank 265-4310310000905-05

**STROGO POVERLJIVO –
POSLOVNA TAJNA**

**PRIMERAK ___ od ukupno 3
štampana primerka**

BEZBEDONOSNA PROCENA RIZIKA

***-Ažuriranje procene rizika ugroženosti lica, imovine i
poslovanja Opštine Surdulica-***

<i>DOKUMENTACIJA</i>	
Objekti:	Zgrada Opštinske uprave Opštine Surdulica sa pratećom infrastrukturom Mesna kancelarija Vlasina Rid Mesna kancelarija Jelašnica Gradski park Surdulica
Odgovorna lica:	Predsednik opštine Dr.Aleksandra Popović Načelnik opštinske uprave Jasmina Marković
<i>Surdulica, oktobar 2022. godine</i>	
<p>OBRADIVAČ: Agencija za obezbeđenje, projektovanje, inženjering i konsalting „TEHSEKO“ PIROT</p> <p>Ul.Dečanska 37, 18300 PIROT Tel.010/312-315; 063/113-23-41</p> <p>TEHnologija Security EKOlogija</p> <p>E-mail: tehseko.pirot@gmail.com MB: 65297949 PIB: 111269320 Žiro račun: 265-4310310000905-05</p>	

TEHSEKO PIROT

 8000066240053	ИЗВОД О РЕГИСТРОВАНИМ ПОДАЦИМА ПРИВРЕДНОГ СУБЈЕКТА		Република Србија Агенција за привредне регистре
--	---	--	--

ОСНОВНИ ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТАК	
Регистарски/Матични број:	65297949
СТАТУС	
Статус предузетника:	Активан
ЛИЧНИ ПОДАЦИ ПРЕДУЗЕТНИКА:	
Име и презиме	Зоран Станковић
ЈМБГ	0808972732521
ПОДАЦИ О ПОСЛОВНОМ ИМЕНУ	
Пословно име:	Zoran Stanković PR Agencija za obezbedenje projektovanje inženjering i konsalting TEHSEKO Piroт
ПОДАЦИ О АДРЕСАМА	
Адреса седишта	
Општина:	Пирот
Место:	Пирот
Број и назив поште:	18300 Пирот
Улица и број:	Дечанска 37
Адреса за пријем електронске поште	
Е-пошта:	zoranstankovic010@gmail.com
ПОСЛОВНИ ПОДАЦИ	
Подаци оснивања	
Почетак обављања делатности:	5. фебруар 2019
Време трајања	
Предузетник је регистрован на:	неодређено време
Претежна делатност	
8020	Услуге система обезбеђења
Остали идентификациони подаци	
Регистарски/Матични број:	65297949
ПИБ:	111269320
Подаци од значаја за правни промет	
Бројеви рачуна у банкама:	340-0000011430969-15, 370-0000000032111-23, 265-1100310026925-75, 265-4310310000905-05, 265-1000000222816-30 и 340-0000010079552-54

Регистратор, Миладин Маглов

Na osnovu Zakona o privatnom obezbeđenju („Službeni glasnik RS", br. 104/2013 ,42/2015 i 87/2018) i Pravilnika o načinu vršenja poslova tehničke zaštite i korišćenja tehničkih sredstava („Službeni glasnik RS", br. 91/2019) i na osnovu licence broj 37736 od 22.09.2022 godine, dana 31.10.2022 donosim

REŠENJE

*o određivanju **obrađivača ažuriranja bezbednosne procene rizika***

Za obrađivača na izradi **ažuriranja dokumenta bezbednosne procene rizika i ugroženosti lica, imovine i poslovanja Opštinske uprave Opštine Surdulica, ul. Kralja Petra I br.1, 17530 Surdulica**, određuje se:

Obrađivač ažuriranja bezbednosne procene rizika:

- 1. Stanković Zoran**, dipl.ing.tehn., br.lic. 18753 od 15.05.2017.godine

Imenovani ispunjava uslove propisane u pogledu stručne spreme i prakse, da može samostalno izrađivati investiciono-tehničku dokumentaciju. Imenovani je dužan da se pri izradi predmetne dokumentacije pridržava važećih zakonskih odredbi, tehničkih propisa, normativa i standarda, kojima je regulisana predmetna oblast.

Za TEHSEKO Piro

Vlasnik , Zoran Stanković

Република Србија
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Дирекција полиције
ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА У ПИРОТУ
03/31 број: 37736
Дана: 22.09.2022. године

Министарство унутрашњих послова - Полицијска управа у Пироту, на основу члана 15. ст.3. Закона о приватном обезбеђењу („Сл.гласник РС”, бр.104/13, 42/15 и 87/18) и члана 136. ст.1. Закона о општем управном поступку („Сл. гласник РС”, бр.18/16, 95/18 - аутентично тумачење), у предмету издавања лиценце за вршење послова процене ризика у заштити лица, имовине и пословања, по захтеву предузетника **ZORAN STANKOVIĆ PR AGENCIJA ZA OBEZBEĐENJE, PROJEKTOVANJE, INŽENJERING I KONSALTING TEHSEKO PIROT**, мат.бр. 65297949, ПИБ 111269320, број 214/III-12/2022 од 09.09.2022. године, доноси:

РЕШЕЊЕ

1. Предузетнику **ZORAN STANKOVIĆ PR AGENCIJA ZA OBEZBEĐENJE, PROJEKTOVANJE, INŽENJERING I KONSALTING TEHSEKO PIROT**, мат.бр. 65297949, ПИБ 111269320, **PIROT, DEČANSKA 37** издаје се лиценца за вршење послова процене ризика у заштити лица, имовине и пословања,
2. Лиценца се издаје на период од пет година.
4. За издавање лиценце наплаћена је републичка административна такса.

Образложење

Предузетник **ZORAN STANKOVIĆ PR AGENCIJA ZA OBEZBEĐENJE, PROJEKTOVANJE, INŽENJERING I KONSALTING TEHSEKO PIROT**, овом органу је поднео захтев бр. 214/III-12/2022 дана 09.09.2022, којим је покренут поступак издавања лиценце за вршење послова процене ризика у заштити лица, имовине и пословања

У спроведеном поступку, орган је утврдио да су испуњени услови предвиђени чл. 10. Закона о приватном обезбеђењу („Сл.гласник РС”, бр.104/13, 42/15 и 87/18) за издавање лиценце.

Рок важења лиценце одређен је сагласно чл. 10. ст.3. Закона о приватном обезбеђењу („Сл.гласник РС”, бр.104/13, 42/15 и 87/18).

Имајући у виду напред изнето, на основу чл. 15. ст.3. Закона о приватном обезбеђењу („Сл.гласник РС“, бр.104/13, 42/15 и 87/18) и чл. 136. ст.1. Закона о општем управном поступку („Сл.гласник РС“, бр.18/16, 95/18 - аутентично тумачење), одлучено је као у диспозитиву овог решења.

За издавање лиценце наплаћена је административна такса, прописана Законом о републичким административним таксама („Сл.гласник РС“, бр.43/03,, 58/18-усклађени дин. изн.), тарифни број 436.

Упутство о правном средству:

Против решења може се изјавити жалба Управи полиције Министарства, у року од 15 дана од дана обавештавања странке о решењу.

Жалба се предаје првостепеном органу Полицијска управа у Пироту, непосредно писмено или усмено на записник или препорученом поштом са доказом о уплати административне таксе у складу са Законом о републичким административним таксама („Сл.гласник РС“, бр. 43/03,, 58/18-усклађени дин. изн.), тарифни број 6.

Решење доставити:

- 1 х подносиоцу захтева,
- 1 х архиви МУП-а.

НАЧЕЛНИК ПОЛИЦИЈСКЕ УПРАВЕ

пуковник полиције

Дејан Тошић

Република Србија
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Дирекција полиције
ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА У ПИРОТУ
03/31 број: 18753
Дана: 24.04.2022 године

Министарство унутрашњих послова - Полицијска управа у Пироту, на основу члана 15. ст.3. Закона о приватном обезбеђењу („Сл.гласник РС”, бр.104/13, 42/15 и 87/18) и члана 136. ст.1. Закона о општем управном поступку („Сл. гласник РС”, бр.18/16, 95/18 - аутентично тумачење), у предмету издавања лиценце за процена ризика у заштити лица, имовине и пословања, по захтеву лица ЗОРАН СТАНКОВИЋ, број 219-66/2022 од 07.04.2022. године, доноси:

РЕШЕЊЕ

1. Лицу ЗОРАН СТАНКОВИЋ, ЈМБГ 0808972732521, издаје се лиценца за процена ризика у заштити лица, имовине и пословања.
2. Лиценца се издаје на период од пет година.
3. За издавање лиценце наплаћена је републичка административна такса.

Образложење

Лице ЗОРАН СТАНКОВИЋ, овом органу је поднело захтев бр. 219-66/2022 дана 07.04.2022, којим је покренут поступак издавања лиценце за процена ризика у заштити лица, имовине и пословања.

У спроведеном поступку, орган је утврдио да су испуњени услови предвиђени чл.12. Закона о приватном обезбеђењу („Сл.гласник РС”, бр.104/13, 42/15 и 87/18) за издавање лиценце.

Рок важења лиценце одређен је сагласно чл. 12. ст.6. Закона о приватном обезбеђењу („Сл.гласник РС”, бр.104/13, 42/15 и 87/18).

Имајући у виду напред изнето, на основу чл. 15. ст.3. Закона о приватном обезбеђењу („Сл.гласник РС”, бр.104/13, 42/15 и 87/18) и чл. 136. ст.1. Закона о општем управном поступку („Сл. гласник РС”, бр.18/16, 95/18 - аутентично тумачење), одлучено је као у диспозитиву овог решења.

За издавање лиценце сагласно чл.14. ст.4. Закона о приватном обезбеђењу („Сл.гласник РС”, бр.104/13, 42/15 и 87/18) наплаћена је административна такса, прописана Законом о републичким административним таксама („Сл.гласник РС”, бр.43/03,, 38/19-усклађени дин. изн.), тарифни број 436.

Упутство о правном средству:

Против решења може се изјавити жалба Управи полиције Министарства, у року од 15 дана од дана обавештавања странке о решењу.

Жалба се предаје првостепеном органу Полицијска управа у Пироту, непосредно писмено или усмено на записник или препорученом поштом са доказом о уплати административне таксе у складу са Законом о републичким административним таксама („Сл.гласник РС”, бр.43/03,, 38/19-усклађени дин. изн.), тарифни број 6.

Решење доставити:

- 1 х подносиоцу захтева,
- 1 х архиви МУП-а.

М.П.

НАЧЕЛНИК ПОЛИЦИЈСКЕ УПРАВЕ
пуковник полиције
Дејан Тошић

OSNOVNI IDENTIFIKACIONI PODACI

OPŠTINA SURDULICA

**OPŠTINA SURDULICA
KRALJA PETRA I 1**

Puni naziv: OPŠTINA SURDULICA

Skraćeni naziv: OPŠTINA SURDULICA

Adresa: KRALJA PETRA I 1

Pošta i mesto: 17530 SURDULICA

Region: Pčinjski

Matični broj: 07178590

Poreski br.: 100949758

840-0000002947740-10 Ministarstvo finansija Uprava za trezor

840-0000002563740-38 Ministarstvo finansija Uprava za trezor

Tekući račun:

840-0000001869740-30 Ministarstvo finansija Uprava za trezor

840-0000000128640-74 Ministarstvo finansija Uprava za trezor

840-0000000117770-92 Ministarstvo finansija Uprava za trezor

Zvanični mejl: office@surdulica.org.rs

Zvanični sajt: www.surdulica.org

Zastupnici: Aleksandra Popović

Delatnost: Delatnost državnih organa

Radno vreme: Svakog radnog dana od 07:00 do 15:00 časova, izuzev subotom, nedeljom i državnim praznikom.

SADRŽAJ:

UVOD

1. STANJE JAVNE BEZBEDNOSTI U SRBIJI

2. OPIS I ANALIZA OPŠTINE SURDULICA

3. FAKTORI KOJI UTIČU NA UGROŽENOST OBJEKTA

4. MERE KOJE UTIČU NA SMANJENJE UGROŽENOSTI OBJEKTA

5. PROCENA I TRETMAN RIZIKA

6. EDUKACIJA ZAPOSLENIH, PRIJEM RADNIKA I NABAVKA OPREME I SREDSTAVA RADA

7. BEZBEDNOST U INFORMACIONIM I KOMUNIKACIONIM SISTEMIMA

8. PREDLOG MERA ZA POVEĆANJE SIGURNOSTI

9. ANALIZA OBJEKATA I INSTALACIJA

10. PROCENA UGROŽENOSTI OD POŽARA

ZAKLJUČAK – KATEGORIZACIJA ŠTIĆENIH OBJEKATA

11. PRILOZI

UVOD

OSNOVNI BEZBEDNOSNI POJMOVI

1) Bezbednost: - Bezbednost je stanje, funkcija i organizacija. Uopšteno, bezbednost predstavlja stanje nepostojanja opasnosti ili zaštićenosti, ali i ukupost aktivnosti (proces) na zaštiti tog stanja. Bezbednost kao funkcija poslovanja je organizovani skup poslova kojima se štiti određeni subjekat odnosno vrednost (kompanija, delatnost i sl.), pre svega njegovi vitalni delovi, od nosilaca svake nelegalne i sa poslovima ili aktivnostima tog subjekta nespojive delatnosti, unutar ili izvan njega i obezbeđuju potrebni (optimalni) bezbednosni uslovi planiranjem, organizovanjem, realizovanjem i kontrolom (1) zaštite lica, objekata i poslovanja, (2) sprovođenjem propisa i uspostavljanjem potrebne discipline, (3) određenih (bezbednosnih) mera i (4) regulisanjem i kontrolom drugih pitanja od zanačaj za taj subjekat.

Svrha (cilj) bezbednosti i njene primene je:

- zaštita života ljudi;
- zaštita sloboda i prava zaposlenih u samoj organizaciji (kompaniji);
- zaštita objekata;
- zaštita imovine;
- zaštita i obezbeđivanje sprovođenja zakona i propisa;
- zaštita poverljivih poslovnih podataka (informacija) i aktivnosti;
- otkrivanje nosilaca i izvršilaca protivzakonitih i protivpropisnih radnji u i prema organizaciji (kompaniji) i
- povećanje produktivnosti

2) Fizičko-tehničko obezbeđenje: - predstavlja plansko i organizovano preduzimanje i sprovođenje mera, radnji i postupaka u svrhu zaštite određenih objekata bezbedenja.

3) Objekti obezbeđenja: - su: zgrade, kompleksi zgrada, određeni (ograničeni ili ograđeni) reoni, prostori i pravci, sredstva (mašine, oprema, alati, vozila i sl.), dokumenta, dragocenosti i druge vrednosi (novac, umetnine, dragoceni metali i minerali) i lica (ljudi).

4) Poslovi tehničke zaštite: - obuhvataju plansku i organizovanu delatnost obezbeđenja objekata postavljanjem, aktiviranjem, upotrebom i praćenjem sistema (sredstava) tehničke zaštite. Sistemi (sredstva) tehničke zaštite su: video-nadzor, detektori metala, eksploziva, opasnih i drugih gasova, skeneri („rendgen“ uređaji), uređaji za detekciju pokreta, senzori raznih namena, posebno ojačana vrata i prozori, posebne brave i drugi uređaji za zaključavanje.

5) Opasnost: - je aktivnost ili stanje, koja može dovesti do gubitka života, povrede ili negativnih uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu. To je svojstvo ili sposobnost nečega ili nekoga da potencijalno uzrokuje štetu.

Opasnosti mogu biti:

- uzrokovane (namernom) voljom čoveka („taktičke“ opasnosti);
- nenamerne aktivnosti čoveka;
- prirodne nepogode i događaji na koje se ne može uticati („udesi“);

6) Rizik: - označava verovatnoću da će se nesreća pojaviti u određenom vremenskom razdoblju, okolnostima i sa određenim negativnim posledicama. To je verovatnoća nastanka opasnosti u uslovima delovanja ili izloženosti;

8) Procena rizika: - je utvrđivanje prirode i stepena rizika potencijalne opasnosti, stanja ugroženosti i posledica, koja mogu potencijalno da ugroze živote i zdravlje ljudi, posao, službu i životnu sredinu. To je proces vrednovanja verovatnoće nastanka opasnosti;

9) Predmet-subjekat procene: - je fizički objekat (industrijski kompleks, zgrada i sl.), ličnost, prostor, događaj, aktivnost (proces) i td.

POJAM UGROŽAVANJA

U teoriji i praksi bezbednosti, pa tako i u zaštiti lica, imovine i poslovanja preduzeća najbitnija su dva pitanja:

- 1) od kojih oblika i nosilaca ugrožavanja se štite vrednosti preduzeća i
- 2) na koji način se organizuje i deluju sistemi obezbeđenja.

Za pojam ugrožavanje ne postoji saglasna definicija, jer se on različito upotrebljava pod različitim terminima, a isto tako se pod istim terminom podrazumvaju različite suštine. Krivično pravno i sociološko značenje pojma ugrožavanja ne uzima u obzir prirodne i tehničke aspekte koji mogu biti višestruko štetniji.

Uzimajući u obzir navedene činjenice, **pod pojmom ugrožavanja** podrazumevamo društvene pojave ili ponašanje nastalo delovanjem čoveka (pojedinačno ili grupno), prirode ili tehničkih sistema u dužem periodu, značajnijeg obima, pri čemu nastaju ili mogu nastati štetne posledice po vitalne vrednosti preduzeća, život i zdravlje ljudi koji u njemu rade.

Pored pojma (suštine) ugrožavanja moramo odrediti i predmet (sadržaj) ugrožavanja, koji predstavlja raznovrsnost objekata, a pre svega život čoveka i materijalna i nematerijalna dobra preduzeća.

BEZBEDNOSNA PROCENA

Pojam bezbednosna procena je sintagma od pojmova bezbednost i procena.

Termin bezbednost koristi se za označavanje mnogo šireg pojma od izvornog značenja. Pod njim se podrazumeva željeno stanje sistema koje se postiže otklanjanjem pretnji i rizika koji dolaze iz i izvan sistema. Bezbednost je pojam sa višestrukim značenjem. Najčešće se tumači na osnovu pretpostavke da se pod tim terminom podrazumeva određeno stanje, organizacija, funkcija ili sistem, ili sve to zajedno. Definicija pojma bezbednosti nema opšte prihvatljiv sadržaj jer se tim pojmom obuhvataju veoma različiti elementi, pojave i odnosi u društvenoj, prirodnoj ili tehničkoj sferi. No, i pored toga, pri određivanju pojma bezbednost polazi se uglavnom od stava da je bezbednost osnovni atribut države i da je vezan za njenu zaštitnu funkciju. Pojmom bezbednost su u najširem političko-pravnom smislu obuhvaćene mere i aktivnosti čuvanja i zaštite od ugrožavanja nezavisnosti i integriteta jedne zemlje (država, nacija) i unutrašnjeg ustavnog i pravnog poretka. Prema objektu zaštite, razlikuju se nacionalna, javna, kolektivna, lična i imovinska bezbednost, ali i ostali oblici bezbednosti.

Pojam procena, najšire shvaćen, znači određenje ili utvrđivanje vrednosti o nečemu, o nekoj oblasti života i delovanja. Koristi se za označavanje nekakvog ili nečijeg mišljenja ili suda o svojstvima, vrednostima i nečemu što je značajno za neku oblast života i delovanja.

Ako se ta dva pojma u etimološkom smislu spoje i poređaju u hijerarhijskom logičkom nizu, dobija se značenje da je procena proces misaone i praktične aktivnosti u kojem se, na osnovu proverenih i sređenih podataka i činjenica, uz primenu naučnih metoda i iskustva, donose zaključci o predmetu procenjivanja. Dakle bezbednosna procena je i misaoni proces, u kojem treba, na osnovu analize bezbednosnih podataka, da se proceni, tj. predvidi, mogući razvoj bezbednosne situacije u budućnosti. Dakle, takva procena je osnova za pravovremeno planiranje i organizovanje, i omogućuje preduzimanje preventivnih mera pre samog događaja. Bezbednosna procena se obavlja radi pravovremenog planiranja i preduzimanja mera protiv raznovrsnih oblika ugrožavanja bezbednosti. Njena osnovna vrednost je u minimiziranju neizvesnosti, odnosno ako je neizvesnost u vezi s postizanjem cilja procenom svedena na minimum, ona je siguran element za definisanje važnih činilaca pri utvrđivanju varijante odluke. Vrednost predviđanja je u tome da se na osnovu onoga što je utvrđeno analizom sagledaju nužnost i verovatnoća onoga što će se desiti.

ŠTIĆENE VREDNOSTI ORGANIZACIJE

OKRUŽENJE ORGANIZACIJE

Jedan od osnovnih preduslova za procenu bezbednosti jeste razumevanje spoljašnjeg i unutrašnjeg okruženja organizacije. Na preduzeće negativno mogu da utiču i elementarne nepogode i prirodne katastrofe (poplave, zemljotresi, oluje, grad, požar i sl.) Ovaj izvor ugrožavanja je nemoguće u potpunosti predvideti, odnosno ne postoje načini i mehanizmi koji omogućavaju proaktivno delovanje i suprotstavljanje. Neophodno je i jedino moguće uraditi blagovremeno reaktivne procedure koje će u slučaju nastupanja pomenutih štetnih događaja, smanjiti nastale štetne posledice po lica, imovinu i poslovanje preduzeća. Za ovaj izvor ugrožavanja možemo reći da nastaje kao posledica štetnog (negativnog) delovanja prirode.

Ugrožavanje preduzeća može nastati i kao posledica štetnog delovanja ljudi, bez obzira da li je ono učinjeno svesno ili nesvesno. U identifikaciji ovih izvora ugrožavanja preduzeća, metodološki je najbolje koristiti njihovu podelu na tri kategorije u odnosu na sredinu odakle potiču i to na:

- spoljašnji
- unutrašnji, i
- kombinovani.

Sva tri izvora ugrožavanja imaju svoje specifičnosti. Za razliku od izvora ugrožavanja koji nastaje kao posledica štetnog (negativnog) delovanja prirode, na ove izvore se može uticati i u velikoj meri smanjiti njihovo štetno dejstvo. Razumevanje spoljašnjeg konteksta važno je kako bi se osiguralo da spoljašnje interesne strane, njihovi ciljevi i interesi budu razmotreni pri razvijanju kriterijuma rizika. Prilikom definisanja spoljašnjeg konteksta organizacija treba da uoči i spoljne faktore, koji predstavljaju aktivnost različitih subjekata, događaja ili pojava, a fizički se ne nalaze u krugu ili prostorijama organizacije.

Aspekti spoljašnjeg okruženja organizacije obuhvataju sledeće:

- kulturno, političko, pravno, finansijsko, ekonomsko i konkurentsko okruženja;
- ključne činjenice i trendove koji utiču na ciljeve organizacije;
- percepciju i vrednosti zainteresovanih strana;
- bezbednosno okruženje (međunarodno, nacionalno ili regionalno);
- makrolokaciju, mikrolokaciju i istoriju štetnih događaja.

Unutrašnji kontekst podrazumeva sve činioce unutar organizacije koji mogu ostvariti uticaj na način na koji organizacija vrši procenu rizika. Unutrašnji faktori mogu biti: istorija štetnih događaja; veličina organizacije; način organizovanja; način i stepen zaštite; delovanje zaposlenih i delovanje interesnih strana. Unutrašnji kontekst predstavljaju i štice vrednosti organizacije, čije je poznavanje bitna pretpostavka za analizu ranjivih mesta i preliminarnu analizu rizika.

ŠTIĆENE VREDNOSTI

Nominalne vrednosti su one koje su fizički lako merljive i mogu se izraziti vrednosno (novčano) kao što su sredstva, kapaciteti, objekti, instalacije, postrojenja, oprema, vozila, itd, i relativno su lako zamenjive pod uslovom da postoje rezerve.

Nenominalne vrednosti, koje se teško mogu izraziti novčano su: ljudi, stepenovane informacije, reputacija pravnog lica na tržištu, korporativni imidž, moral zaposlenih, marketinški podaci, strateški planovi razvoja,

podaci o zaposlenima, klijentima, analiza konkurencije itd, i za njihovo postojanje potreban je dugotrajni kvalitetan rad i prisustvo pravnog lica na tržištu.

Ove dve kategorije vrednosti zbirno predstavljaju položaj i uspeh pravnog lica (institucije) na tržištu i ni u kom slučaju se ne smeju zanemariti prilikom analize vrednosti i to kako pojedinačno tako i u međusobnoj povezanosti i uslovljenosti.

ŠTIĆENE VREDNOSTI		OBLASTI UTICAJA ŠTIĆENIH VREDNOSTI
NOMINALNE	Poslovanje	Efikasnost rada, stepen realizacije postavljenih ciljeva, kontinuitet procesa rada, kontinuitet upravljanja, poremećaj radnog procesa, pokazatelji radnih karakteristika
	Bezbednost	Ljudski život, uticaj na zdravlje, stepen štete na resursima
	Finansijski učinak	Stanje operativnog budžeta, spoljnje finansiranje, nepredvideni učinak troškovi i/ili gubici
NENOMINALNE	Regulatorno pravne norme	Prekršaji regulative, pravna otpornost na poremećaje
	Ugled	Odnos medija, odnos javnosti, poverenje javnosti
	Interesne strane	Negativan uticaj na organe uprave ili zaposlene, moral zaposlenih, uticaj na interesne i zainteresovane strane

Tabela 1. Štićene vrednosti organizacije

1. STANJE JAVNE BEZBEDNOSTI U SRBIJI (PODACI IZ 2017. GODINE)

1.1. Ukupan kriminal

U periodu od 2011. do 2015. godine, na teritoriji Republike Srbije prijavljeno je ukupno 514.087 krivičnih dela ili skoro 103.000 krivičnih dela godišnje. Najveći broj krivičnih dela prijavljen je 2013. godine – 113.770 ili 22% ukupnog broja, a najmanji 2012. godine – 97.188 ili 18,9%. Ukupan broj krivičnih dela u 2015. godini manji je za 2,6% u odnosu na 2011. godinu, tj. za 13,2% u odnosu na 2013. godinu. Ukupan broj krivičnih dela na 100.000 stanovnika u periodu od 2011. do 2015. godine iznosi 1.431. Posmatrano po godinama, u 2011. godini zabeleženo je 1.410 krivičnih dela na 100.000 stanovnika, u 2012. godini 1.352, u 2013. godini 1.583, u 2014. godini 1.435, a u 2015. godini 1.373 krivičnih dela. U ukupnom kriminalu na teritoriji Srbije preovlađuju krivična dela opšteg kriminala, koja čine skoro 90% krivičnih dela. Krivična dela privrednog kriminala čine oko 8%, dok su krivična dela visokotehnološkog i ekološkog kriminala, pojedinačno, zastupljena s manje od 1%. U okviru svakog od tih, zasebnih vidova kriminala postoje određeni oblici organizovanog kriminala. Geografska distribucija ukupnog kriminala pokazuje da se najveći broj krivičnih dela izvrši na području velikih gradskih centara: na području PU za grad Beograd (30%), PU u Novom Sadu (12%) i PU u Nišu (5%). Na području tih gradova, koji obuhvataju trećinu stanovništva Srbije, izvrši se skoro polovina krivičnih dela. U periodu od januara do oktobra 2016. godine prijavljeno je 76.271 krivično delo, što je za 5,6% manje nego u istom periodu 2015. godine, kada je bilo prijavljeno 80.841 krivično delo. Tendencije u pogledu preovlađujućih oblika kriminala i geografske distribucije na sličnom su nivou. Kriminal s kojim se susrećemo poslednjih godina pokazuje visok stepen prilagođavanja aktuelnim društvenim kretanjima, kao i promenama na širem, regionalnom i međunarodnom planu. Uticaji koji poreklo vode iz ratnih dešavanja prve polovine devedesetih godina XX veka karakterišu određene oblike kriminala, nastale upravo u to vreme. Pojedine segmente kriminala odlikuju mnoštvo pojavnih oblika, beskrupuloznost, surovost i drastične posledice. Neke od karakteristika su i ukrštanje i povezivanje kriminalnih formi, međusobna povezanost učinilaca krivičnih dela, sve zastupljeniji kriminal u urbanim sredinama koji snažno utiče na sveukupnu dinamiku, složenost i nove pojavne oblike, ali i različiti vidovi visokotehnološkog kriminala, koji se razvija paralelno s brzim razvojem informaciono-komunikacionih tehnologija i čije su forme ispoljavanja i posledice trenutno nesagledive. Dinamični tokovi života i oni zastupljeni u drugim društvenim procesima vodili su i vode stvaranju novih, društveno opasnih ponašanja, za koje je prevashodno važna pravovremena reakcija krivičnog zakonodavstva, ali i razvoj novih modela policijskog delovanja koji mogu odgovoriti na izazove savremenog kriminala.

1.2. Organizovani kriminal

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije izradilo je i objavilo 2015. godine nacionalnu Procenu pretnje od teškog i organizovanog kriminala (SOCTA), dokument od strateškog značaja za ispunjavanje uslova za pridruživanje Evropskoj uniji. Izrada te procene je bila jedna od preporuka Evropske komisije, a planirana je i u Akcionom planu za otvaranje pregovaračkog poglavlja 24. Osim za proces ustanovljavanja zajedničke evropske politike u borbi protiv organizovanih i teških oblika kriminala, izrada te strateške procene značajna je i iz unutrašnjeg aspekta – reč je o prvoj zvaničnoj nacionalnoj proceni takve vrste. Shodno tome, u njoj se procenjuje budući razvoj svih oblasti organizovanog i teškog kriminala i daju odgovarajuće preporuke za njihovo efikasnije suzbijanje. Imajući sve to u vidu, organizovani kriminal biće predstavljen u strateškoj analizi samo kratko – u obliku izvoda iz navedene nacionalne procene.

1.2.1. Organizovane kriminalne grupe – stanje i tendencije

Organizovane kriminalne grupe koje deluju u Srbiji promenljivog su broja i sastava. Uglavnom su „specijalizovane“, ali je sve više onih koje se bave raznovrsnim oblicima organizovanog kriminala. Tokom 2015. godine, prilikom izrade nacionalne Procene pretnje od teškog i organizovanog kriminala, registrovano je ukupno 58 organizovanih kriminalnih grupa visokog(8,6%),srednjeg (44,9%) i niskog (46,5%) nivoa organizovanosti.

Organizovane kriminalne grupe visokog i srednjeg nivoa organizovanosti uglavnom deluju na nacionalnom i međunarodnom nivou, dok na lokalnom nivou deluju grupe niskog nivoa organizovanosti i manji deo grupa srednjeg nivoa organizovanosti. Dominantne kriminalne aktivnosti su krijumčarenje droge i ilegalna trgovina drogom (time se bavi 86,2% OKG). Kriminalna aktivnost se sprovodi u zemljama porekla droge, na rutama krijumčarenja i u zemljama odredišta, pri čemu domaće OKG sarađuju s inostranim. Većina tih OKG je polikriminalna – pored aktivnosti u vezi s opojnim drogama (proizvodnja, krijumčarenje i ilegalna trgovina), bave se i drugim kriminalnim aktivnostima, kao što su: krijumčarenje vatrenog oružja, krijumčarenje i rasturanje falsifikovanog novca, razbojništva, teške krađe, prevare, zelenaštvo, krađe motornih vozila, pranje novca i poreske utaje. Karakteriše ih i vršenje krivičnih dela s elementom nasilja (ubistva i iznude). Kriminalne aktivnosti preostalih grupa (13,8%), koje imaju srednji i nizak nivo organizovanosti, jesu krijumčarenje ljudi, krijumčarenje vatrenog oružja i eksplozivnih sredstava i trgovina njima, krijumčarenje akcizne robe (cigarete), prevare, pranje novca i falsifikovanje isprava, kao i razbojništva i teške krađe, koje te grupe vrše isključivo u nostranstvu.

Struktura OKG je jasno hijerarhijski ustrojena. U pitanju su homogene grupe, koje najčešće imaju čvrsto i dugotrajno jezgro ključnih pojedinaca i oko njega manji broj stalnih članova. Saradnju članova organizovanih kriminalnih grupa olakšavaju etnička pripadnost, prijateljske i rodbinske veze i nepostojanje jezičke barijere, a vrlo čest i zajednička kriminalna prošlost. Jedna od zajedničkih karakteristika pripadnika OKG (visokog i srednjeg nivoa organizovanosti) jeste što, radi lakšeg kretanja i vršenja krivičnih dela u drugim zemljama, pribegavaju promeni identiteta i upotrebi falsifikovanih dokumenata, kao i korišćenju pogodnosti dvojnog državljanstva. Grupe nižeg nivoa organizovanosti „regrutuju“ lica mlađe životne dobi koja ne pokazuju maksimalnu lojalnost grupi. Za razliku od njih, grupe većeg stepena organizovanosti su kompaktne i disciplinovanije i imaju stalne članove povezane tokom dužeg perioda. Pored toga, uporedo s opadanjem nivoa organizovanosti opada i broj članova OKG koji su strani državljanji. Većina članova OKG svih nivoa organizovanosti koji su državljanji Republike Srbije jesu povratnici u izvršenju krivičnih dela. Osuđivani su za različita krivična dela, a polovina ih je osuđivana na zatvorske kazne preko jedne godine. Delovanje OKG svih nivoa organizovanosti karakteriše povremeno angažovanje lica koja nemaju kriminalnu prošlost (obično za logistiku – prevoz, transport i skladištenje droga i drugih predmeta koji potiču od krivičnih dela), kao i „specijalista“ iz određenih oblasti (finansijski i hemijski stručnjaci i stručnjaci iz oblasti informacionih tehnologija – za izradu eksplozivnih naprava, specijalnih bunkera).

Članovi OKG visokog nivoa organizovanosti poseduju pokretnu i nepokretnu imovinu i velika finansijska sredstva, tako da imaju i veliku mogućnost koruptivnog uticaja na predstavnike državnih i lokalnih javnih službi. Pripadnici OKG srednjeg nivoa organizovanosti imaju manju finansijsku i koruptivnu moć. U odnosu na te dve kategorije, finansijska moć i mogućnost koruptivnog uticaja članova OKG niskog nivoa organizovanosti daleko su niže. Prilikom vršenja krivičnih dela, članovi OKG pokazuju visok stepen agresivnosti i brutalnosti. Dešavaju se i međusobni oružani

obračuni i likvidacije, do kojih najčešće dolazi zbog suprotstavljenih „poslovnih“ interesa i želje za eliminisanjem konkurencije u borbi za primat na kriminalnom tržištu. Načini delovanja pojedinih OKG sve su složeniji zahvaljujući većoj fleksibilnosti i povezanosti na regionalnom i međunarodnom planu.

Poslednjih godina ista situacija je i na najširem, transkontinentalnom planu, što je relativno nova dimenzija organizovanog kriminala s prostora Srbije. Te grupe neprekidno razvijaju nove oblike delovanja. Aktuelno je učešće na inostranim ilegalnim tržištima i preorijentisanje na profitabilnije oblasti, uz sve veću upotrebu i korišćenje savremenih informacionih tehnologija i delovanja u realnom vremenu. Sticanje profita je cilj organizovanog kriminalnog delovanja –OKG stalno teže ka uvećavanju finansijske moći i uticaja, zbog čega su izuzetno prilagodljive zahtevima i potrebama kriminalnog tržišta. Koriste korupciju, prevare i falsifikovanje, kao i legalne poslovne strukture za „pranje“ nezakonito stečene imovinske koristi, uvećanje moći i sticanje boljeg položaja u društvu. Zbog svega toga, suprotstavljanje organizovanom kriminalu mora se primarno usmeriti ka oduzimanju njegove finansijske moći, odnosno ka stvaranju efikasnih mehanizama za sprečavanje njegove infiltracije u legalnu ekonomiju. Protiv pojedinih OKG srednjeg i niskog nivoa organizovanosti vođeni su postupci pred sudovima tokom 2015. i 2016. godine, dok je određen broj grupa srednjeg i niskog nivoa organizovanosti, zbog hapšenja njihovih vođa i/ili pojedinih članova, prestao da deluje.

Oblasti kriminalnog delovanja

Proizvodnja, ilegalna trgovina i krijumčarenje droga

Proizvodnja, ilegalna trgovina i krijumčarenje droga u Srbiji jedan su od najprofitabilnijih oblika organizovanog kriminala kojim se bavi najveći broj OKG. Srbija je tranzitna zemlja za krijumčarenje droga, dok se u manjoj meri javlja i kao zemlja krajnjeg odredišta i zemlja proizvodnje (proizvode se marihuana i sintetičke droge). Organizovane kriminalne grupe iz Srbije, zajedno s kriminalnim grupama iz zemalja iz okruženja, učestvuju u krijumčarenju kokaina iz Južne Amerike. Pošto je ilegalno tržište kokaina u Srbiji malo a prodajna cena visoka, OKG usmeravaju svoju aktivnost ka drugim tržištima, pre svega ka zapadnoevropskom tržištu.

U Srbiji se marihuana proizvodi u prirodnim i veštačkim uslovima. Modifikovana marihuana – „skank“, uglavnom se proizvodi za domaće tržište, a manjim delom i za strana tržišta. Na centralnobalkanskoj ruti, kojom se marihuana krijumčari iz Albanije i Crne Gore ka zapadnoj Evropi, Srbija je tranzitna zemlja. Osim za krijumčarenje marihuane, ta ruta se koristi i za krijumčarenje akcizne robe, oružja i ilegalnih migranata (dok se sve manje koristi za krijumčarenje heroina u zapadnoevropske zemlje). Za krijumčarenje heroina sve češće se koriste pomorski putevi zbog smanjenog rizika od otkrivanja i mogućnosti krijumčarenja većih količina. Albanske OKG imaju veliku ulogu u trgovini i krijumčarenju heroina, a kontrolišu južnobalkansku rutu i deo centralnobalkanske rute.

Kada je u pitanju proizvodnja sintetičkih droga, u Srbiji su otkrivene ilegalne laboratorije, a zabeleženi su i slučajevi proizvodnje amfetamina i metamfetamina. Za krijumčarenje sintetičkih droga i prekursora koristi se centralnobalkanska ruta, koja vodi iz zapadnoevropskih zemalja u istočnoevropske i azijske zemlje i obrnuto, dok deo krijumčarenih sintetičkih droga i prekursora ostaje na domaćem ilegalnom tržištu.

Iregularna migracija

Srbija se suočava s pojačanim pritiskom tzv. sekundarne tranzitne iregularne migracije državljana afroazijskog kompleksa, čiji je cilj da s konfliktnog područja, preko teritorija Grčke i zapadnog Balkana, uđu u zemlje EU. Znatno veći broj kriminalnih grupa, koje su se prvobitno bavile drugim vidovima krijumčarenja, preusmerava svoje kriminalne aktivnosti ka krijumčarenju ljudi, ostvarujući veliku zaradu uz mali rizik od otkrivanja. Veliki bezbednosni rizik od iregularne migracije, kako na nacionalnom tako i na globalnom nivou, posledica je njenog aktuelnog obima i intenziteta. Takođe, nemoguće je pouzdano utvrditi identitet iregularnih migranata, što ostavlja mogućnost da se među njih infiltriraju pripadnici terorističkih i radikalnih organizacija, odnosno da se njihove rute koriste za prebacivanje terorista u zapadnoevropske zemlje. Uz to, postoji opasnost da i regularni migranti u zemljama tranzita i odredišta postanu žrtve trgovine ljudima.

Trgovina ljudima

U Srbiji postoji unutrašnja trgovina ljudima (žrtve i izvršioци su većinom srpski državljani), a preovlađuju seksualna i radna eksploatacija. Pojavili su se novi i složeniji načini trgovine ljudima doprinosi, pre svega, zloupotreba interneta i društvenih mreža, koja otežava i njeno suzbijanje. Internet i društvene mreže pružaju velike mogućnosti za „vrbovanje“ žrtava i onemogućavaju pravovremeni uvid u pojavu novih načina trgovine ljudima, a samim tim i pravovremeno reagovanje.

Razbojništva

Organizovane kriminalne grupe i kriminalne grupe iz zemalja u regionu, koje su mešovite nacionalnog sastava, razbojništva uglavnom vrše u objektima za prodaju unikatnih predmeta i skupocenih satova, juvelirnicama i zlatarima kako u regionu tako i u centralnoj i zapadnoj Evropi. U Srbiji razbojništva vrše pojedinci, kriminalne grupe ili grupe formirane ad hoc, ali i državljani zemalja u okruženju (samostalno ili zajedno sa srpskim državljanima). Veći nivo organizovanosti karakteriše razbojništva čije su mete transporti robe i novca i objekti koji posluju s većom količinom gotovog novca. Vršeno razbojništva u velikoj meri pogoduju izostanak adekvatnih mera fizičko-tehničke zaštite objekata, kao i nizak nivo bezbednosne kulture građana.

Motorna vozila

Kada je u pitanju krađa vozila, predmet tog krivičnog dela u Srbiji uglavnom su vozila inostrane proizvodnje za čiju krađu se koriste specijalni uređaji. Luksuzna motorna vozila, kao i motocikli, krađu se i u zemljama EU, nakon čega se krijumčare i uz falsifikovanu dokumentaciju prodaju u Srbiji i u zemljama u okruženju. Srbija je tranzitna zemlja, ali i odredište za krijumčarena putnička i teretna motorna vozila, motocikle, autobuse, građevinske i radne mašine, bez obzira na to da li su kradena ili iznajmljena u rentakar agencijama pa „skinuta s osiguranja“. Članovi organizovanih i kriminalnih grupa uglavnom se specijalizuju za krađu određenih tipova vozila, a povezani su i saraduju s kriminalnim grupama u zemlji i u regionu. Uglavnom imaju mrežnu strukturu, linijski su organizovane i često formirane ad hoc.

Oružje

Srbija je tranzitno područje za krijumčarenje oružja prema zapadnoj i severnoj Evropi. Ona je u manjoj meri i zemlja porekla, uglavnom za ostalo vatrenog oružja iz ratom zahvaćenih područja bivše Jugoslavije. Gasno oružje iz Turske prepravljaju se u ilegalnim radionicama u BJR Makedoniji i

na području AP Kosova i Metohije u vatreno, a potom se dalje krijumčari u zapadnoevropske zemlje. Određena količina vatrenog oružja koja se prodaje na ilegalnom tržištu potiče od imovinskih krivičnih dela, a koristi se i za izvršenje najtežih krivičnih dela. Krijumčarenjem oružja bave se i pojedinci i organizovane kriminalne grupe, čiji su članovi povezani s kriminalnim grupama u zemlji i u regionu.

Ekonomski kriminal

U Srbiji se ekonomski kriminal ispoljava u različitim privredno-finansijskim oblastima. Organizovane kriminalne grupe i kriminalne grupe krijumčare akciznu robu (cigarete, rezani duvan, alkohol, alkoholna pića, nafta, naftni derivati i kafa), kako za domaće tržište tako i za inostrano, što za posledicu ima smanjenje prihoda u budžetu. Na nedozvoljenu trgovinu i krijumčarenje duvana i duvanskih proizvoda utiču mnogobrojni činioci: rast maloprodajnih cena cigareta zbog povećanja akciza i usklađivanje s direktivama EU; razlike u cenama u zemljama regiona i u drugim evropskim zemljama; brzina privrednog oporavka; nivo nezaposlenosti; standard i kupovna moć stanovništva; saradnja među nadležnim organima na nacionalnom nivou i stepen ostvarene saradnje na međunarodnom nivou. Krijumčarenje duvana i duvanskih proizvoda ima velikog udela u sivoj ekonomiji (iako su uočeni tendencija ka stabilizaciji tržišta duvana i duvanskih proizvoda, kao i porast prihoda od akciza). Pravci krijumčarenja duvana i duvanskih proizvoda direktno su uslovljeni geografskim položajem Srbije kao tranzitne zemlje za krijumčarenje tih proizvoda. Rute koje se koriste za ilegalno prebacivanje duvana i duvanskih proizvoda koriste se i za krijumčarenje droga, vatrenog oružja i iregularnih migranata.

Pranje novca

Pranje novca nosi opasnost od uvećanja finansijske moći OKG koje deluju u Srbiji, ali i onih s Balkana koje deluju na međunarodnom nivou, a „prljav“ novac ulažu u legalne poslove u Srbiji. Pranje novca karakterišu razgranati i sve složeniji načini izvršenja, prilagodljivi aktuelnim promenama i razvoju domaćeg i međunarodnog finansijskog sistema. Novac stečen kriminalnim aktivnostima najčešće se koncentriše u oblastima u kojima postoji potreba za tzv. svežim novčanim kapitalom i u kojima se zaštitne mere za identifikaciju i sprečavanje sumnjivih tokova novca najmanje primenjuju.

Visokotehnoški kriminal

Razvoj savremenih informacionih tehnologija ima za posledicu porast broja krivičnih dela visokotehnoškog kriminala. To, između ostalog, proizilazi iz nedovoljne informisanosti korisnika o opasnostima u onlajn okruženju i nedovoljne svesti o potrebi za zaštitom. Korišćenje „pametnih“ mobilnih telefona dodatno povećava rizik, pre svega od kombinovanih napada u kojima se koriste i tehničke metode i socijalni inženjering. Rad na otkrivanju i dokazivanju tih krivičnih dela dodatno je otežan mogućnošću njihovog vršenja na različitim geografskim lokacijama u realnom vremenu, kao i nedovoljnom međunarodnom usklađenošću pravnih okvira

1.3. Opšti kriminal

Opšti kriminal, koji se ispoljava u različitim oblicima, najneposrednije ugrožava građane, tako da oni uglavnom na osnovu njega ocenjuju sopstvenu bezbednost. Opšti kriminal ima i najšire posledice – od uništavanja materijalnih i kulturnih vrednosti, preko ugrožavanja lične sigurnosti građana i povređivanja njihovog telesnog integriteta i zdravlja, sve do najtežih, smrtnih posledica.

U periodu od 2011. do 2015. godine na teritoriji Srbije prijavljeno je ukupno 462.560 krivičnih dela opšteg kriminala (u proseku 92.000 godišnje). U tom periodu prijavljeno je 181.017 učinilaca krivičnih dela opšteg kriminala (u proseku preko 36.000 godišnje). U periodu od januara do oktobra 2016. godine izvršeno je 68.858 krivičnih dela opšteg kriminala ili za 5% manje nego u prvih deset meseci prethodne godine (72.565). Prijavljena su 36.124 učinioca. Najveći broj krivičnih dela opšteg kriminala izvršen je na području Beograda i Novog Sada – skoro polovina, tačnije 203.937 krivičnih dela ili 45% ukupnog broja. Veći broj njih (preko 10.000) izvršen je i na području PU u Nišu, Kragujevcu, Smederevu, Šapcu, Somboru, Subotici, Zrenjaninu, Kikindi, Pančevu i u Sremskoj Mitrovici. Slična je tendencija i u prvih deset meseci 2016. godine.

Krivična dela opšteg kriminala - prema oblastima

a) Krivična dela protiv života i tela

U periodu od 2011. do 2015. godine, krivične prijave su podnete zbog izvršenja 17.850 krivičnih dela protiv života i tela, što čini 3,8% krivičnih dela opšteg kriminala. Zabeleženo je umereno smanjivanje broja tih krivičnih dela – s 3.854 u 2011. godini na 3.169 u 2015. godini. Kada je reč o strukturi, izvršeno je 287 ubistava, 266 teških ubistava, 731 ubistvo u pokušaju, 186 teških ubistava u pokušaju, 6.224 teške telesne povrede, od čega 27 sa smrtnom posledicom itd. Procenat rasvetljavanja krivičnih dela protiv života i tela je visok. 83%, teško ubistvo u pokušaju – 84%, i teške telesne povrede – 88%. U tom periodu prijavljena su 20.233 izvršioaca krivičnih dela protiv života i tela. Najzastupljenije su starosne kategorije od 21 do 30 godina. Od ukupnog broja izvršilaca, lica ženskog pola čine 5,7% (prosečno 230 godišnje).

U periodu od januara do oktobra 2016. godine evidentirano je 2.508 krivičnih dela protiv života i tela, što je za 4,2% manje nego u istom periodu prethodne godine.

Poslednjih godina pažnju javnosti privukla su ubistva među pripadnicima suprotstavljenih navijačkih grupa i ubistva vođa navijača. Od 2011. godine do oktobra 2016. godine izvršeno je 11 takvih ubistava i teških ubistava – devet u Beogradu i po jedno u Novom Sadu i Čačku. Od ostalih kategorija izdvajaju se ubistva koja su posledica različitih (pa i slučajnih) konflikata, tuča i afektivnih situacija, zatim neraščišćenih imovinskih i drugih odnosa, ubistva iz osвете itd.

b) Krivična dela protiv polne slobode

U periodu od 2011. do 2015. godine, krivična dela protiv polne slobode činila su 0,4% opšteg kriminala. Tačnije, u tom periodu su prijavljena 1.952 krivična dela protiv polne slobode od ukupno 462.850 krivičnih dela opšteg kriminala. Godišnje je vršeno prosečno 390 krivičnih dela protiv polne slobode. Njihov broj je opao s 499 u 2011. na 339 u 2015. godini. Međutim, u prvih deset meseci 2016. godine izvršeno je 305 krivičnih dela protiv polne slobode ili za 11% više nego u istom periodu 2015. godine.

Bez obzira na smanjivanje broja krivičnih dela protiv polne slobode (osim u prvih deset meseci 2016. godine), što je svakako pozitivna tendencija, ne treba zanemariti činjenicu da je reč o specifičnim krivičnim delima u kojima je „tamna brojka“ naročito izražena. Konzervativna sredina, neobrazovanost i strah od osвете ili osude samo su neki od činilaca zbog kojih se žrtve retko odlučuju da prijave ta krivična dela.

U periodu od 2011. do 2015. godine krivične prijave su podnete protiv 1.755 izvršilaca krivičnih dela protiv polne slobode, među kojima je 97,3% lica muškog pola. Najzastupljenije su starosne kategorije od 21 do 30 godina (23% izvršilaca) i od 31 do 40 godina (18,2%). U prvih deset meseci 2016. godine polna struktura izvršilaca bila je nešto drugačija. Lica muškog pola činila su 83,5% ukupnog broja izvršilaca. Starosna struktura je ostala nepromenjena. Osobe ženskog pola čine 90,5% ukupnog broja tih žrtava, a najzastupljenije su kategorije životnog doba od 12 do 17 godina (774 ili 42,3%) i od 21 do 30 godina. Tokom navedenih pet godina krivične prijave su podnete zbog 371 krivičnog dela silovanja, kao najtežeg krivičnog dela protiv polne slobode, i zbog 116 silovanja u pokušaju.

Fizička snaga je najčešće sredstvo izvršenja krivičnih dela protiv polne slobode, a za njom slede hladno i vatreno oružje. Komunikacija na društvenim mrežama veoma je pogodna za dovođenje maloletnih lica u realne situacije u kojima mogu postati žrtve nekog od krivičnih dela protiv polne slobode. Najčešća mesta napada su porodične kuće, ulazi u stambene objekte, autobuske stanice, parkovi, usamljena mesta u gradovima i motorna vozila.

v) Nasilje u porodici

Nasilje u porodici, kao izuzetno složena pojava, veoma se teško otkriva, naročito u situacijama kada ne postoji puna saradnja žrtve i osoba iz njenog okruženja. Nasilje u porodici često ostaje jedna od dobro čuvanih porodičnih tajni, zbog čega izostaje prava slika o rasprostranjenosti te pojave, a rad nadležnih službi posebno je otežan.

Beleži se konstantan porast nasilja u porodici. U periodu od 2011. do 2015. godine prijavljeno je ukupno 19.809 krivičnih dela nasilja u porodici. U 2015. godini prijavljeno ih je 5.349, što je za čak 60% više nego u 2011. godini, kada je prijavljeno 3.350. U periodu od januara do oktobra 2016. godine prijavljeno je 5.079 tih krivičnih dela, što je za 15% više nego u prvih deset meseci prethodne godine.

Za nasilje u porodici posebno su karakteristična ubistva i teška ubistva. Od 2011. do 2015. godine lišeno je života 255 osoba koje su bile u srodstvu s izvršiocem, čemu treba dodati i 14 žrtava koje s izvršiocem nisu bile u rodbinskim odnosima. Najugroženiju kategoriju čine supruge, bivše supruge, nevenčane supruge i bivše nevenčane supruge (ukupno 94 lica), koje čine 37% ukupnog broja žrtava koje su bile u rodstvu s izvršiocem. U periodu od januara do oktobra 2016. godine ubijena su 42 lica koja su bila u srodstvu s izvršiocem i četiri lica koja to nisu bila. Krivične prijave za nasilje u porodici u drastičnom su porastu, dok je „tamna brojka“ i dalje izražena, iz čega se može zaključiti da je reč o veoma rasprostranjenom problemu. To je još očiglednije ako se ima u vidu da je psihičko nasilje najzastupljenije u porodici, a da je „nevidljivo“. Žrtve ga najčešće trpe sve dok ne preraste u fizičko nasilje i tek tada odlučuju da potraže pomoć.

Suzbijanje nasilja u porodici jedno je od gorućih pitanja i zahteva donošenje novog zakonskog rešenja. Naime, Narodna skupština Republike Srbije usvojila je 23. novembra 2016. godine Zakon o sprečavanju nasilja u porodici, kojim se uređuje postupanje državnih organa i ustanova u sprečavanju nasilja u porodici i pružanju zaštite i podrške njegovim žrtvama. Zakon se primenjuje od 1. juna 2017. godine.

g) Krivična dela protiv imovine

Najzastupljeniji oblik opšteg kriminala jesu imovinski delikti. U periodu od 2011. do 2015. godine izvršeno je nešto više od 300.000 krivičnih dela protiv imovine, koja čine 65% krivičnih dela opšteg kriminala. Rasvetljeno je preko 90% iznuda, 85% otmica i 65% razbojničkih krađa, više od polovine krivičnih dela krađe i teške krađe i oko polovine razbojništava koja su izvršili NN učinioci. U periodu od januara do oktobra 2016. godine njihovo učešće je bilo manje i iznosilo je blizu 60%.

U okviru imovinskih delikata preovlađuju krivična dela krađe, teške krađe i neovlašćenog korišćenja tuđeg vozila, koja čine 85% imovinskog kriminala. Najteža krivična dela protiv imovine s elementom nasilja razbojništva, razbojničke krađe i iznude čine 6% imovinskog kriminala.

Kada je reč o starosnim kategorijama izvršilaca, preovlađuje kategorija od 21 do 30 godina (skoro trećina), potom od 31 do 40 godina (20,5%) i od 18 do 20 godina (13,4%). Lica ženskog pola čine oko 10% izvršilaca. Kao i ranije, objekti napada su raznovrsni: porodične kuće i stanovi, trgovinski objekti, objekti koji posluju s gotovinom, zlatare i dr.

Najčešći faktori koji pogoduju izvršenju imovinskih delikata jesu izolovanost i loša obezbeđenost objekata, kao i niska bezbednosna kultura stanovništva. U toku letnjih meseci učestalije su teške krađe izvršene na drzak način. U posmatranom petogodišnjem periodu, preko 50% razbojništava na teritoriji Srbije izvršeno je na području Beograda. Slede područje PU u Novom Sadu (15%), zatim u Kragujevcu, Nišu, Subotici i u Sremskoj Mitrovici (po 3% približno).

d) Droge

Ministarstvo unutrašnjih poslova ima široke nadležnosti u borbi protiv svih oblika kriminala u vezi s drogama. Reč je o problemu čija je specifična težina u tome što, osim bezbednosnih, proizvodi i sociopatološke posledice. U svim društvima, kriminal u vezi s drogama je u sprezi s drugim oblicima kriminala (imovinski delikti, ubistva, trgovina ljudima, krivična dela u blasti bezbednosti saobraćaja, nasilje u porodici i dr.) ili je njihova direktna posledica, zbog čega zahteva posebnu pažnju.

Subjekti koji određuju pravac i način delovanja u toj oblasti moraju neprestano imati u vidu potrebu za koordiniranom aktivnošću, neprekidnim usavršavanjem, razmenom praktičnih iskustava i kontinuiranim praćenjem i analizom stanja. Zdravlje i bezbednost čitavog društva direktno su ugroženi vršenjem krivičnih dela u vezi s drogama i kao takvi moraju biti prioritetan zadatak svakog društva. Distribucija i prodaja droge na teritoriji Srbije gravitiraju prema Beogradu, Novom Sadu i Nišu, kao najvećim gradskim centrima u kojima je koncentrisana trećina stanovništva. Najveći broj zaplenjena (59%) ostvaruje se upravo u tim gradovima.

Od 2011. do 2015. godine na teritoriji Srbije zaplenjeno je skoro 12,5 tona narkotika u najvećoj meri marihuane (10,4 tone), zatim heroina (440 kilograma), ekstazija (115 kilograma) i kokaina (104 kilograma). Slede amfetamini (88 kilograma), hašiš (24 kilograma) i ostali narkotici (ukupno 1,3 tone). Pored toga, zaplenjeno je oko 742.500 komada narkotika, među kojima su 21.000 komada ekstazija, 1.600 komada amfetamina itd. Osim u većim gradskim centrima, znatne količine droga su zaplenjene na području PU u Vranju, Požarevcu, Užicu, Subotici, Zrenjaninu, Kikindi, Pančevu, Kraljevu i u Sremskoj Mitrovici.

Od januara do oktobra 2016. godine na teritoriji Srbije zaplenjeno je preko 2,6 tona opojnih droga (u poređenju sa 1,2 tone u istom periodu 2015. godine). Oduzeto je 2,3 tone marihuane, 23 kilograma heroina, 14,6 kilograma ekstazija, 16,4 kilograma kokaina, 22,2 kilograma amfetamina, 2,4 kilograma hašiša i 245 kilograma ostalih narkotika. Pored toga, zaplenjeno je oko 509.000 komada narkotika, među kojima je preko 8.000 komada ekstazija.

U Srbiji se ilegalno proizvodi marihuana, zbog čega je široko dostupna. Poslednjih godina povećana je proizvodnja marihuane u prirodnim uslovima, kao i proizvodnja modifikovane marihuane „skank“ u veštačkim uslovima, čija je vrednost na tržištu veća. Zbog činjenice da se proizvodi u Srbiji, marihuana je daleko jeftinija od ostalih droga, što je svrstava među droge za kojima je potražnja konstantna.

U pojedinačnim slučajevima kokain se u Srbiju krijumčari preko „kurira“ iz zemalja Južne Amerike (u specijalno pripremljenom prtljagu, u telesnim šupljinama, putem poštanskih paketa i tzv. brzom poštom). U Srbiji nije zabeležen slučaj proizvodnje kokaina (ni u prirodnim ni u veštačkim uslovima). Prema rezultatima Nacionalnog istraživanja o stilovima života stanovništva Srbije, upotreba kokaina je retka – koristi ga 2,8% ukupne populacije (1% populacije od 18 godina do 34 godine i 0,2% populacije od 18 godina do 34 godine). Prosečna cena kokaina u Srbiji kreće se od 30.000 do 40.000 evra po kilogramu, dok jedan gram kokaina na ulici košta između 80 i 100 evra. Zbog relativno male potražnje, cena kokaina u Srbiji je mnogo niža nego na zapadnoevropskom tržištu, tako da se i prodaja usmerava ka ilegalnim tržištima u zapadnoevropskim zemljama, gde se može znatno više zaraditi. Zaplene heroina su smanjivane u periodu od 2008. do 2013. godine, dok u 2014. godini beleže tendenciju rasta. Usled tih kolebanja, ponuda herona je smanjena, što je dovelo do porasta njegove cene na lokalnom tržištu. Danas cena na veliko iznosi od 19.000 do 22.000 evra po kilogramu, dok ulična cena varira između 20 i 25 evra po gramu. Ugrubo, jedan heroinski zavisnik u Srbiji dnevno koristi dve ili tri doze smeše uličnog heroina. Ukoliko se uzme da je količina jedne doze u proseku 0,2–0,25 grama („kvater“) ili 0,3 grama („tera“), kao i da je maloprodajna cena između pet i sedam evra, dolazi se do maksimalne količine od 0,5–1 grama dnevno (20–25 evra) ili do 220–365 grama godišnje za svakog zavisnika. Do sada nije bilo podataka o proizvodnji heroina na teritoriji Republike Srbije. Heroin koji se pojavljuje na domaćem tržištu, iz tranzita, visokog je kvaliteta i ima oblik baze koja se kasnije meša s drugim supstancama (paracetamolom, kofeinom, šećerom i dr.) **radi većeg profita**. Prema poslednjim procenama, objavljenim 2014. godine broj intravenoznih korisnika droga u našoj zemlji kreće se između 10.000 i 25.000. Preciznije, procenjeno je da ima 20.000 intravenoznih korisnika droga – 0,4% populacije starosne dobi od 15 godina do 64 godine.

Javna okupljanja – bezbednosni izazovi

U periodu od januara do oktobra 2016. godine održano je 43.345 javnih skupova, što je skoro petina manje nego u istom periodu prethodne godine. Uz maksimalno angažovanje raspoloživih kapaciteta policije i drugih linija rada Ministarstva unutrašnjih poslova, obezbeđeno je održavanje tri najveće, tradicionalne međunarodne muzičke manifestacije: „EXIT“ na Petrovaradinskoj tvrđavi u Novom Sadu, „Dragačevski sabor trubača“ u Guči i „Beer Fest“ u Beogradu.

Javni red i mir

U analiziranom periodu bezbedno je realizovan i veći broj poseta visokih stranih delegacija i drugih manifestacija. U analiziranom periodu bezbednosni rizik nosili su javni skupovi političkog karaktera, protestni skupovi koji su usledili nakon odluka apelacionog suda Međunarodnog tribunala za ratne zločine u Hagu, skupovi organizovani prilikom uspostavljanja integrisanih prelaza s područjem AP Kosova i Metohije, protestni skupovi organizovani povodom pregovora s privremenom administracijom Prištine, protestni skupovi u vezi sa održavanjem lokalnih izbora na području AP Kosova i Metohije 2013. godine i dr. Sveobuhvatno stanje javnog reda i mira u posmatranom periodu može se oceniti kao stabilno. Pripadnici policije profesionalnim i maksimalnim angažovanjem sopstvenih kapaciteta, u saradnji s relevantnim državnim organima, kontinuirano preduzimaju mere i radnje kako bi se održalo stabilno stanje javnog reda i mira.

Broj i struktura krivičnih dela nad policijskim službenicima opšte nadležnosti

Policijski službenici opšte nadležnosti, prilikom obavljanja službene dužnosti, izloženi su vršenju različitih krivičnih dela. U periodu od 2011. do 2015. godine, na štetu policijskih službenika 5.483 lica izvršilo je ukupno 4.874 krivična dela (u proseku 975 godišnje). Prilikom izvršenja krivičnih dela, 948 policijskih službenika opšte nadležnosti zadobilo je laku telesnu povredu, dok je 86 policijskih službenika opšte nadležnosti zadobilo tešku telesnu povredu. Policijski službenici opšte nadležnosti najčešće su napadani prilikom preuzimanja mera i radnji za uspostavljanje narušenog javnog reda, proveru identiteta lica i dovođenje lica. Ta krivična dela i prekršaje vršila su uglavnom lica pod dejstvom alkohola i narkotika, lica u afektivnim i posebnim psihičkim stanjima i članovi ekstremnih navijačkih grupa na sportskim priredbama.

2. OPIS I ANALIZA OPŠTINE SURDULICA

Opšti podaci i potencijali

Opština Surdulica obuhvata 628 km² (0,71% od prostora Srbije), sa 41 naseljem prosečne veličine 15,3 km². Surdulica ima 39 katastarskih opština, 25 mesnih zajednica i 11 mesnih kancelarija. Opština ima tri prostorne celine: plodno polje na jugozapadu sa gradskim naseljem i okolnim selima u koja se slivalo stanovništvo, sa nezavršenim zalivnim sistemom, izuzetno pogodno za povrtarstvo, zatim pobrđe pogodno za voćarstvo i planinski deo sa livadama i pašnjacima koji pogoduje kvalitetnom stočarstvu. Opština raspolaže sa 33.764ha poljoprivrednog zemljišta, od čega su 4.591 ha oranice i bašte, ali zato 21.125 ha čine pašnjaci ili 63% i livade 7.113ha ili 21%, što upućuje na stočarstvo kao osnovnu poljoprivrednu delatnost.

Pored pogodnosti za kvalitetnu poljoprivredu, Opština ima izuzetan potencijal za razvoj turizma - Vlasinsko jezero, sa okolnim planinama Čemernik, Vardenik, Plana. Vode su posebno vredan potencijal Opštine, što je već delom iskorišćeno (Hidroenergetski sistem Vlasina 1, 2 i 3, i Fabrika čiste planinske vode Rosa), ali ostaju brojne mogućnosti izgradnje mini hidroelektrana. I pored prirodnih pogodnosti prema prostoru i stanovništvu (0,71% prostora Srbije i 0,30% stanovnika), posebno zabrinjava nisko učešće društvenog proizvoda i dohotka u odnosu na, inače nizak nivo ovih kategorija u Srbiji (0,24%). Industrija i energetika su nosilac razvoja Opštine sa 2.150 radnika, potom poljoprivreda, građevinarstvo, uz visoko učešće zaposlenih u zdravstvu 540 radnika (bolnica, dom starih, domovi zdravlja, ambulante). U Opštini je zaposleno 6.008 radnika u preduzećima i ustanovama, a nezaposleno je 3.767, od čega bez kvalifikacija 1.867 ili 50%), te nezaposleni iznose 62,7% od zaposlenih, ili čak 42,3% od aktivnih lica. Surdulica ima i problem nekoliko zagađivača (Livnica, Vunizol, Simpo stilski nameštaj i dr).

U celini posmatrano, opština Surdulica sa prirodnim bogatstvima (zemljišta, voda, ruda, šume, ekopoljoprivreda, etnoturizam, energetika, hidropotencijal, molibden, sika i dr), te geostrateški položaj, ima realne izgleda za ubrzaniji razvoj i viši kvalitet života.

Kretanje stanovništva

Za razliku od mnogih opština u Srbiji, stanovništvo Surdulice je već od 1953. počelo da opada, bez obzira na razvoj industrije i drugih privrednih oblasti. Očito da Srbija nije imala razvojnu demografsku politiku u cilju zaštite teritorije, koju u čitavom posmatranom periodu obeležava beogradizacija i provincijalizacija ostalog dela Srbije. Sredinom 2003. godine, u opštini Surdulica bilo je 21.935 stanovnika, sa tendencijom daljeg pada. Evidentno opadanje stanovništva Opštine posebno je dramatično pošto je u pitanju prigranična opština prema Bugarskoj, te se očekuje da će država Srbija morati preduzeti posebne podsticajne mere za sprečavanje depopulacije prigraničnih opština. Posebno je negativno to što je počela depopulacija i u samom gradskom naselju Surdulici, u periodu između 1991-2002. i pored priliva jednog broja izbeglica. Učešće gradskog stanovništva u ukupnom stanovništvu Opštine ubrzano je raslo od 1948. kada je isnosilo 8,9% do 1991. sa 45,6% i dalje ali sa blagim porastom od 46,4% u 2002.g. U posmatranom dugom periodu od 1953. do 2002.g., stanovništvo sela drastično je smanjeno, čak za 18.918 lica, te je u 2002.g. u selima živelo svega 12.628 stanovnika.

Zaposlenost i privredni razvoj

Jedan od osnovnih pokazatelja nivoa razvijenosti je i broj zaposlenih radnika, posebno u odnosu na ukupno stanovništvo. Optimalna zaposlenost iznosi oko 42% od broja stanovnika posmatrane teritorije. U najuspešnijoj 1989. godini bilo je zaposleno 6.492 radnika, da bi sa blagim padom u Opštini, i pored privrednog posrtanja Srbije, broj zaposlenih poslenjih godina bio i dalje preko 6.000 radnika. U odnosu na

broj stanovnika u 2003.g., broj zaposlenih iznosio je 27,4%, dok je optimalna zaposlenost 42%. Sintezni pokazatelji nivoa privredne razvijenosti su društveni proizvod i dohodak (DP umanjen za amortizaciju), koji su se proteklih godina u asolutnim pokazateljima povećavali, a u realnim smanjivali. U baznoj 2003. godini, na prostoru Opštine ostvareno je 1.949.805.000 dinara DP, što je 0,24% od DP Srbije i 1.625.158.000 dinara dohotka. U odnosu na jednog stanovnika to je 74.090 dinara, ili 83,9% od proseka Srbije. Od ukupno ostvarenog dohotka u 2003.g., u društvenoj svojini realizovano je 46,5%, u privatnoj 21,3%, u mešovitoj 28,5%, a ostalo u zadružnoj i državnoj svojini. U strukturi ostvarenog dohotka, daleko je najveće učešće industrije, elektroprivrede i proizvodnje vode - 65,5%, zatim trgovine, turizma i ugostiteljstva 13,7%, dok je nerealno malo učešće poljoprivrede šumarstva i ribarstva - svega 10,3%. Malo učešće poljoprivrede, šumarstva i ribarstva uslovljeno je ekstenzivnom poljoprivredom, ali i nedovoljnim obuhvatom ukupnih rezultata ove oblasti.

Opština Surdulica i pored prirodnih potencijala, visokog učešća industrije u ostvarenom dohotku, relativno zadovoljavajućeg nivoa zaposlenosti prema Srbiji, ipak zaostaje za inače niskim nivoom dohotka Srbije, mereno na 1 stanovnika - svega oko 84% od proseka Srbije. Po tom kriterijumu Surdulica spada u nedovoljno razvijene opštine. Budžetska sredstva u 2003.g. u Surdulici iznosila su 118 miliona dinara ili svega 0,16% od budžeta Srbije, a po jednom stanovniku 5.392 dinara što je svega 56,2% od budžeta po stanovniku Srbije. Promet u trgovini na malo po stanovniku 2003.g. bio je 62,8% od proseka Srbije, a broj telefonskih pretplatnika 59,5% od proseka Srbije.

Poslovanje Opštinske uprave se zasniva na zakonskim uslovima datim u : "Zakon o lokalnoj samoupravi" , "Zakonu o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od opšteg interesa", "Zakonu o radu", "Zakonu o javnim nabavkama", delimično prema "Zakonu o privrednim društvima" i delimično prema ranijem "Zakonu o preduzećima" , "Zakonu o platnom prometu" "Zakonu o zaštiti potrošača", "Zakonu o budžetskom sistem" , "Zakon o računovodstvu i reviziji" kao i svim pratećim uredbama, pravilnicima i instrukcijama .

ORGANIZACIONA STRUKTURA OPŠTINE SURDULICA

Poslove iz nadležnosti opštine Surdulica obavljaju sledeći organi :

Skupština opštine – 35 odbornika, izabrani na neposrednim izborima

Predsednik Opštine

Izvršni organ - izabran na Skupštini iz reda odbornika

Opštinsko veće - 7 članova, bira ih Skupština opštine

Opštinska uprava

Opštinsko javno pravobranilaštvo

Položaj naselja na mapi opštine

Surdulica je podignuta s obe strane reke Vrle i Romanovske reke i na plavini, što joj daje živopisan izgled. Područje je sa prostranom, očuvanom i malo izmenjenom kultivisanom prirodom, sa listopadnim i četinarskim šumama - stabla hrasta, bukve, jasena, bagrema, lipe, breze, bora i jele. Karakteristika ovog područja je u bogatstvu flore i faune i rečnih tokova. Među značajne resurse ubrajaju se: mineralne sirovine, poljoprivredno zemljište, šume i vodni resursi koji zajedno pružaju pogodne uslove za razvoj turizma. Geomorfološke karakteristike područja su specifične, sa nadmorskom visinom od 470-850 m. Klimatske karakteristike su sa različitom izloženošću (ekspozicija) prema Suncu pa je samim tim i osunčavanje (insolacija), u toku dana i godine različito, podneblje tzv. mikroklima. Razlike u mikroklimi su posebno izražene zbog nejednakog osunčavanja i zagrevanja u toku dana. Srednja januarska temperatura iznosi 1.8 C, a srednja julska temperatura iznosi 20.3 C. Klima Surdulice ima umereno-kontinentalno obeležje. Uticaj Severozapadnog vetra je najintenzivniji, dok je najmanji Jugozapadni. U zimskim mesecima ima dosta snega. Vetrom oduvavanjem snega stvaraju poledicu, smetove koji zavejavaju puteve.

Grad Surdulica se nalazi u istočnom delu Masuričke kotline, s obe strane reke Vrle, desne pritoke Južne Morave. Na mestu gde Vrle izlazi iz Vardeničke klisure i potom teče kroz Masuričku kotlinu, podignuto je naselje Surdulica. Reljef naselja je pokrenut, sa izraženijim nagibom ka severoistoku i jugoistoku. Surdulica je na 470 m nadmorske visine u središtu naselja. Sa susednih naselja pogotovu duž puta ka Kijevcu, Mačkatice se pružaju prelepe panorame i vizure ka njoj. Prostor je prepoznaje po svojim vizuelnim vrednostima i specifičnostima i izraženom lepotom pejzaža..

Postojanje industrijskih i drugih proizvodnih kompleksa koji su izvor zagađivanja, područje Surdulice sa ovog aspekta se može smatrati za naselje koje je izloženo zagađivanju.

Surdulica je nekad bila selo zbijenog mahalskog tipa sve do osamdesetih godina 19 veka. U to doba imala je tri mahale: Gornju, Donju i Cigansku mahalalu. Potom se Surdulica urbanistički naglo razvija jer postaje središte sreza Masuričkog. Postaje varošica moravskog tipa, a osniva se i četvrta mahala-Čaršija. Sa regulacijom Vrle i Romanovske reke, 1958. godine dobija puno u razvoju naselja. Naglim usponom dobija izgled industrijskog naselja. Tako da od 1960. godine dobija nove mahale koje nose nazive: Vlasinski put, Masurički put, Romanovski put, Suvojnički put, Kupinska mahala, Čaršijska mahala i Ciganska mahala. Surdulica je formirana linijski uz puteve koncentrisana u središtu svojih granica, sa definisanim centrom. Po funkciji Surdulicu možemo tretirati kao glavni centar. Naselje se širi od glavnog puta ka istoku, zapadu i jugu, u uslovno ravničarskom delu i delovi naselja koja se protežu ka nešto višim terenima, gde je uočljiva razgranata struktura ulica. Objekti su skoncentrisani uz glavne saobraćajne pravce, kao i uz sporedne formirajući gradsku urbanu strukturu.

Naselje je planski formirano o čemu svedoči pravilna struktura ulica i blokovska forma. Savremeno arhitektonsko rešenje centra grada, koji je izgrađen pre dve godine ima izgled moderne pešačke zone. Formirane su centralne funkcije u središnjem delu naselja, kao i optimalna koncentracija i organizacija centralnih aktivnosti, i razvoj tercijalnih delatnosti. Postoje različite funkcije i sadržaji i ostvaren je kontinuitet u funkcionalnom i prostornom povezivanju. Prostorna distribucija različitih funkcija je povezana uz glavne saobraćajne pravce. Postoje stambene zone sa pratećim sadržajima komercijalno-poslovnih funkcija, objekti javnih funkcija, komunalnih, produkciono-poslovnih funkcija, objekti sporta i rekreacije, i dr.

U Surdulici rade tri osnovne škole, Gimnazija "Svetozar Marković" koja je smeštena u zgradi poljoprivredne škole (1. sprat), Srednja poljoprivredna škola "Josif Pančić" raspolaže velikim posedom, oko 19 ha, sa dodatnim sadržajima za ovaj tip škole (šuma, povrtnjak, itd.) koji se koriste., i Srednja tehnička škola "Nikola Tesla". Sve škole su dobrog boniteta. Od dečijih ustanova zastupljena su dve ustanove, koje su u veoma dobrog boniteta i zadovoljavaju potrebe. Od ostalih objekata zasupljeni su: Centar za socijalni rad, Dom za penzionere i stara lica koji je u sklopu kompleksa Specijalne bolnice, jedina ustanova u Pčinjskom okrugu sa 80 ležajeva u dva objekta. Objekti su dobrog boniteta. Postoji Dom kulture, dobro opremljena biblioteka "Radoje Domanović", Gradsko pozorište, Radio "Surdulica" kao i dopisništvo RTS-a. Biblioteka ima razvijenu izdavačku delatnost i vrlo se često održavaju promocije najatraktivnijih dela savremene srpske književnosti. Od objekata javne namene su zastupljeni: Opština, Sup, Sud, policija, Katastar, tržište rada, pošta, banke, Direkcija za građevinsko zemljište, itd. U Surdulici se nalazi Specijalna bolnica, posebne spomeničke istorijske i ambijentalne karakteristike, sa parkom oko 14 ha četinarske šume, Opšta bolnica - Zdravstveni centar koji je dobro opremljena i dobrog boniteta. Najveći sportski kolektiv je SD "Radnik", koji ima fudbalski, košarkaški i šahovski klub, sa preko 300 aktivnih članova svih uzrasta. Uz reku Vrlu se nalazi otvoren bazen i sportska hala koja je u izgradnji. Leti se u Surdulici održavaju auto trke.

Najgušće naseljene zone su pre svega u centralnoj gradskoj zoni u kojoj su zastupljeni najrazličitiji vidovi stanovanja. Zapaža se trend razvoja individualnih stambenih struktura uz glavne putne pravce, kao i nivo prostorno-funkcionalnih veza između pojedinih delova grada, gde su najčešće dopunjene komercijalnim i uslužnim delatnostima.

Individualno stanovanje bez dopunskih funkcija kao dominantan oblik stanovanja na ovom prostoru prisutan je u zoni šireg centra i u perifernim delovima grada. Prosečna spratnost objekata je P-P+1+Pk. Višeporodično stanovanje je zastupljeno uglavnom u centralnoj gradskoj zoni. Objekti su u otvorenom (uz reku) i poluotvorenom sklopu, spratnosti od P+3 - P+5+Pk, dobrog su boniteta. U prizemljima objekata su uglavnom smeštene komercijalne i uslužne delatnosti. U užoj gradskoj zoni prisutni su objekti poslovno-komercijalnih delatnosti (usluge i trgovine). Ponuda sadržaja je raznovrsna. Grad ima novoizgrađeni tržni centar "Pijaca" sa preko 40 lokala. Postojeći hotel Srbija, kao i novoizgrađeni hotel "Europa Trade". Mnoštvo lokala-kafića, kafe barova, pekara, poslastičarnica, mini marketa, servisa i dr.

U okviru industrije i rudarstva zastupljeni su metalski kompleks, prerada nemetala, drvna industrija, proizvodnja gotovih tekstilnih proizvoda, kožne obuće, galanterije i prehrambene industrije.

Privredni kompleks Surdulice su: građevinsko preduzeće "Tončev gradnja", fabrika mineralne izolacije (kamene vune) D.D. "Vunizol", fabrika auto delova i auto servis "Zastava-Pes", D.O.O. "Evropa Trade", pogon tekstilnog kombinata "Jumko" iz Vranja, pogon HK DD "Koštana" iz Vranja, društveno preduzeće "Narodna radinost", i građevinsko preduzeće "Zidar", "Fabrika hleba i mleka", ZZ "Jelašnica".

U Surdulici su izgrađene dve crkve i to Crkva Sv. Pantelejmona i Sv. Đorđa koja se nalazi u jugoistočnom delu grada, nedaleko od centra. U sastavu parcele gde je crkva Sv. Đorđa se nalaze prateći sadržaji: upravno-administrativni, zvonik, kao i otvoreni prostori sa zelenim - uređenim površinama.

Magistralni put kojim se dolazi u naselje i na njega se nadovezuje regionalni put koji povezuje naselje sa ostalim naseljima Alakince, Masurica, Zagužanje, Ćurkovicica koji gravitiraju gradu. Magistralne saobraćajnice prolaze kroz grad i predstavljaju glavne ulice grada. Ulice su uglavnom pravilne, asfaltirane, u centralnim delovima je makadam, konstantnog poprečnog preseka oko 6-8m. Regionalni put koji prolazi kroz naselje i s njega se gradi nastavak ulaznog pravaca u naselje koji povezuje

Surdulicu sa susednim naseljem Donje Romanovce. Regionalna saobraćajnica predstavlja jednu od glavnih ulica samog naselja. Glavna ulica naselja je blago krivudava, konstantnog poprečnog preseka oko 5-6 m. Nije kompletno asfaltirana i u najvećem delu je makadam. Saniranje bi bilo preporučljivo. Lokalni putevi se granaju kroz čitavo područje od glavne ulice. Ulice su krivudave i konstantnog preseka od oko 4-5m. Završna obrada pojedinih puteva je makadam, dok su ostali asfaltirani putevi. Pristupni putevi predstavljaju produžetak glavne ulice i lokalnih ulica i povezuju naselje čineći tako blokovsku i planimetrijsku matricu grada.

Surdulica je dobro komunalno i infrastrukturno opremljena. Sa aspekta vodosnabdevanja Vlasinske hidroelektrane, kao sistem hidroelektrana u dolini reke Vrle, koje koriste vodu akumulacionog Vlasinskog jezera, izgrađene su u periodu 1947-56. četiri hidroelektrane, koje koriste kapacitet Vlasinskog i Lisinskog jezera od 109 miliona m³ vode, sa svojih deset agregata instalisane snage 129 MNj proizvode godišnje oko 170 miliona KNjh. Surdulica spada u opštine koje izuzetno uspešno rešavaju probleme komunalne infrastrukture. Izgrađena su postrojenja za preradu otpadnih voda, na "fabriku pijaće vode" priključena su već sva ravničarska sela, a već se ubrzano rešava i problem uskladištenja otpadnih materijala. Početkom juna 2000. u Surdulici je puštena u rad nova digitalna telefonska DKTS Pupinova centrala. Kapacitet nove centrale je 3960 linija a stara je otišla u muzej. Kanalizaciona mreža je sprovedena u naselju. Opremljenost urbanim mobilijarom je zadovoljavajuća. Uličnog osvetljenja ima duž većine ulica. Takođe postoje i dva gradska groblja koja su uređena - staro koje se ne može dalje širiti (popunjenih kapaciteta), i novo groblje. Smeće se odnosi na deponiju koja se nalazi u naselju Zagužanje.

Iz statističkih podataka je primetno da je od 1948. g. do 1971. g. došlo do postepenog povećavanja broja stanovnika i domaćinstava, potom od 1971.g. dolazi do postepenog smanjivanja. Prosečna starost je, prema popisu iz 2002.g. 37.3 godina. Najveći broj zaposlenih je u prerađivačkoj industriji.

PRIVREDA OPŠTINE SURDULICA

Opšti podaci

Opština Surdulica ima oko 22190 stanovnika, obuhvata 628 km² na nadmorskoj visini od 355 do 1876 metara, ima 41 naselje, 39 katastarskih opština, 25 mesnih zajednica i 11 mesnih kancelarija. Samo naselje Surdulica ima 13.000 stanovnika. Smeštena u Masuričkom polju, u slivovima reka Vrle i Gornje Jerne i Božičke reke, a zahvata i deo Vlasinske visoravni. Okružena je visokim planinama Vardenikom (1875 m) i Čemernikom (1638 m). Na istoku se u dužini od 42 km granici sa Bugarskom, a u neposrednoj blizini je i granični prelaz Strezimirovci. Od južnomoravskog magistralnog koridora sever-jug (M1), koji predstavlja glavni tranzitni pravac, Surdulica je udaljena svega 10 km.

Od aerodroma u regionu je udaljena: Niš - 100 km, Sofija - 110km, Skoplje - 120km, Beograd - 330km.

Ostali značajni saobraćajni pravci su: poprečni magistralni pravac, zapad-istok, put M1-13 (Vladičin Han – Surdulica – Klisura – Strezimirovci - granica Bugarske), regionalni put R122 (Svođe - Crna Trava – Vlasina – Bosilegrad – Ribarci - granica Bugarske), regionalni put R124a (Surdulica - Suvojnica - Bojkinska Mahala - M1) i regionalni put R 124b (Žitorađe - Danjino selo - Mačkatica).

Za razliku od mnogih opština u Srbiji, stanovništvo Surdulice je već od 1953. počelo da opada, bez obzira na razvoj industrije i drugih privrednih oblasti. U 2003. sredinom godine u opštini Surdulica bilo je 21.935 stanovnika, sa tendencijom daljeg pada. Posebno je negativno što je počela depopulacija i u samom gradu Surdulici, u periodu između 1991-2002. i pored priliva jednog broja izbeglica. Učešće Grada u stanovništvu Opštine ubrzano je raslo od 1948.g. kada je iznosilo 8,9% do 1991.g. sa 45,6% i dalje, ali sa blagim porastom od 46,4% u 2002.g.

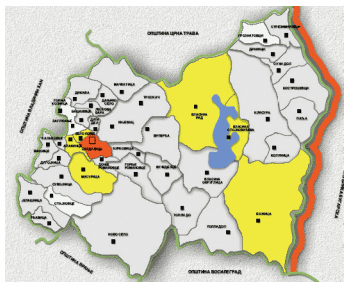
U Opštini je zaposleno 6.008 radnika u preduzećima i ustanovama, a nezaposleno je 3.767, od čega je bez kvalifikacija 1.867 ili 50%. Nezaposleni čine 62,7% od zaposlenih ili čak 42,3% od aktivnih lica. Industrija i energetika su nosilac razvoja Opštine sa 2.150 radnika, potom poljoprivreda, građevinarstvo, uz visoko učešće zaposlenih u zdravstvu 540 radnika (bolnica, dom starih, domovi zdravlja, ambulante). Pored vlasinskih hidroelektrana, privredu Surdulice čine: Fabrika mašina i Livnica čelika "Mačkatica", fabrika autodelova kragujevačke "Zastave", "Peti septembar", fabrika mineralne izolacije (kamena vuna) "Vunizol", Auto servis "Zastave", fabrika stilskog nameštaja "Simpo", tri fabrike obuće "Koštane" i jedna tekstilnog giganta "Jumko" iz Vranja. U najuspešnijoj 1989. godini bilo je zaposleno 6.492 radnika, da bi sa blagim padom u Opštini, i pored privrednog posrtanja Srbije, broj zaposlenih poslednjih godina bio i dalje preko 6.000 radnika. U odnosu na broj stanovnika u 2003.g., broj zaposlenih iznosio je 27,4%. Sintezni pokazatelj nivoa privredne razvijenosti je društveni proizvod i dohodak (DP umanjen za amortizaciju), koji su se proteklih godina u asolutnim pokazateljima povećavali, a u realnim smanjivali. U baznoj 2003. godini, na prostoru Opštine, ostvareno je 0,24% od DP Srbije. U odnosu na jednog stanovnika to je 83,9% od proseka Srbije. Od ukupno ostvarenog dohotka u 2003. u društvenoj svojini realizovano je 46,5% a u privatnoj 21,3%, u mešovitoj 28,5%, ostalo u zadružnoj i državnoj svojini.

U strukturi ostvarenog dohotka, daleko je najveće učešće industrije, elektroprivrede i proizvodnje vode - 65,5%, zatim trgovine, turizma i ugostiteljstva 13,7%, dok je nerealno malo učešće poljoprivrede, šumarstva i ribarstva - svega 10,3%. Malo učešće poljoprivrede, šumarstva i ribarstva uslovljeno je ekstenzivnom poljoprivredom, ali i nedovoljnim obuhvatom ukupnih rezultata ove oblasti. Opština Surdulica i pored prirodnih potencijala, visokog učešća industrije u ostvarenom dohotku, relativno zadovoljavajućeg nivoa zaposlenosti prema Srbiji, ipak zaostaje za inače niskim nivoom dohotka Srbije, mereno na 1 stanovnika, svega oko 84% od proseka Srbije.

Pregled kapaciteta i kategorija usluga i proizvodno-poslovnih sistema

Na teritoriji opštine Surdulica trenutno je registrovano 854 privredna subjekta (preduzetničkih radnji i preduzeća). Za potrebe analize i procene stanja i mogućnosti razvoja uslužnih i proizvodno-poslovnih sistema opštine, pored osnovne razlike u delatnosti za koje su registrovani, od značaja je i njihova prostorna distribucija, broj zaposlenih, oblik vlasništva i organizacije, kapaciteti proizvodnje, tehnologije i trend razvoja poslednjih godina. Međutim, uslovljeni raspoloživim podacima, ocenu stanja i mogućnosti razvoja baziraćemo na podacima o njihovoj osnovnoj delatnosti, prostornoj distribuciji, ukupnom broju zaposlenih u odgovarajućim privrednim granama, kao i podacima o ukupnom demografskom potencijalu po naseljima.

Uslužni sistemi

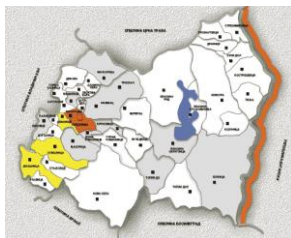

Distribucija privrednih subjekata uslužnih delatnosti

Pod uslužnim sistemima podazumevamo pre svega one komercijalne delatnosti koje su u domenu pružanja usluga svih vrsta (trgovina, ugostiteljstva, poslovanja, zanatstva, i sl). Delatnosti iz grupe usluga, u ovom slučaju, prevashodno su usmerene ka zadovoljenju najšireg spektra zajedničkih potreba stanovništva: od zadovoljenja svakodnevnih potreba, do onih povremenih i vanrednih. U opštini Surdulica je registrovano 734 privredna subjekta čija je osnovna delatnost u tercijarnom i kvartarnom sektoru, odnosno, koja su registrovana za obavljanje trgovine na malo i veliko, ugostiteljstvo, saobraćaj, građevinarstvo, finansijsko posredovanje, aktivnosti u vezi nepokretnosti, osiguranje, obrazovanje, zdravstvo i socijalni rad, i ostale uslužne delatnosti.

Da bi se mogla identifikovati kategorija naselja po zastupljenosti uslužnih delatnosti u odnosu na prostornu strukturu opštine, u okviru nje, na određenom prostoru, mora postojati određena koncentracija uslužnih aktivnosti. Stepenn koncentracije uslužnih aktivnosti u nekom naselju izražava se odnosom između broja privrednih subjekata, površine aktiviranih uslužnim delatnostima i broja zaposlenih po pojedinom naselju i ukupnog broja, površine i broja zaposlenih na posmatranom prostoru - opštini. Stepenn koncentracije uslužnih aktivnosti u određenom prostoru izražava se koeficijentom koncentracije K. Koeficijent koncentracije može imati vrednost između 0 i 1. Kako za potrebe ove studije nemamo podatke o površini i broju zaposlenih po privrednom subjektu, koncentraciju ćemo računati samo u odnosu broja privrednih subjekata po naselju i ukupnog broja u opštini. Nedostatak navedenih odgovarajućih podataka korigovaćemo naknadnom analizom.

Proizvodno-poslovni sistemi

Distribucija privrednih subjekata proizvodnih delatnosti

U proizvodno-poslovne sisteme spadaju svi elementi proizvodnog sektora - od velikih industrijskih giganata, sa masovnom radnom snagom i velikim proizvodnim kapacitetima, do srednjih i malih proizvodnih jedinica sa manjim ili malim brojem zaposlenih i fleksibilnom organizacijom. Kao što smo ranije već pomenuli, u opštini su industrija i energetika nosilac razvoja Opštine sa 2.150 radnika. Pored vlasinskih hidroelektrana, privredu Surdulice čine: fabrika mašina i Livnica čelika "Mačkatica", fabrika autodelova kragujevačke "Zastave", "Peti septembar", fabrika mineralne izolacije (kamena vuna) "Vunizol", Auto servis "Zastave", fabrika stilskog nameštaja "Simp", tri fabrike obuće "Koštane" i jedna tekstilnog giganta "Jumko" iz Vranja. Ukupno, na teritoriji opštine, registrovano je 120 privrednih subjekata koji se bave delatnostima primarnog i sekundarnog sektora (poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo, vađenje ruda, prerađivačka industrija, proizvodnja električne energije).

Kao i za uslužne, tako se i za proizvodne delatnosti identifikujemo kategorije naselja po zastupljenosti privrednih subjekata koji su registrovani u naselju u odnosu na ukupan broj u opštini. Naravno, pored broja privrednih subjekata, potrebno bi bilo utvrditi i odnose površina aktiviranih proizvodnim aktivnostima i broja zaposlenih po pojedinom naselju i opštine, ali se ta analiza ne može sprovesti usled nedostatka podataka. Ipak smatramo da je i broj registrovanih preduzeća i radnji takođe relevantan pokazatelj. Stoga, i za proizvodne delatnosti utvrđujemo stepen koncentracije koji se izražava koeficijentom koncentracije $K = 0$ do 1.

Od najznačajnijih se mogu izdvojiti sledeći privrednih subjekti:

1. Fabrika hleba i mleka, a.d. Belo Polje. Po klasifikaciji delatnosti, spada u sektor prerađivačke industrije, a osnovna delatnost je proizvodnja hleba i mleka. Ovo preduzeće nije imalo gubitke u poslednje tri godine. Ima 83 zaposlena i zauzima oko 0.1ha zemljišta.
2. Mačkatica, a.d. Belo Polje. Po klasifikaciji delatnosti spada u sektor prerađivačke industrije, a osnovna delatnost je livenje čelika. Ovo preduzeće nije imalo gubitke u poslednje tri godine. Zauzima oko 0.25ha zemljišta.
3. Vunizol, Surdulica. Proizvodnja termoizolacionih materijala. Preduzeće je prodato. Moderna fabrika sa godišnjim kapacitetom od 30.000 tona kamene vune i 250 zaposlenih radnika.
4. Masurica, preduzeće za poljoprivrednu proizvodnju i kooperaciju, Surdulica. Osnovna delatnost je gajenje žita i drugih useva. Preduzeće je prodato. Ima 68 zaposlenih od kojih 6 ima VSS. Ima 3 poljoprivredna otkupna centra, strugaru, pilanu i skladište.

5. Naras, preduzeće, Belo Polje. Delatnost je proizvodnja ostale odeće. Proizvodi trikotažu, tekstil, duške. Preduzeće je prodato. Ima 23 zaposlena i površinu objekta oko 1600m².

6. Zastava PES, Belo Polje. Delatnost je proizvodnja i promet elektroproizvoda, elektro-opreme za motore, vozila. Ima 262 zaposlena od kojih 24 ima VSS. Proizvode brisače stakala i motore brisača, el. motore ventilatora hladnjaka, el. motore ventilatora grajača, el. motore pumpi za pranje stakla, daljinske prekidače. Pored pogona u Belom Polju, imaju proizvodnu halu i u Vlasini Okruglici i odmaralište na Vlasini.

Opis stanja razvijenosti mreže uslužnih i poslovno-proizvodnih sistema

S obzirom na to da je i pored identifikacije broja privrednih subjekata i kategorija uslužnih i proizvodno-poslovnih delatnosti po naseljima, nedovoljno sagledavanje stanja i mogućnosti razvoja uslužnih i proizvodno-poslovnih sistema, u nastavku teksta je dat širi set parametara po naseljima. Dat je opšti opis, koji se, pre svega, tiče osnovnih karakteristika infrastrukture i eventualno specifičnosti, kao što je karakter i tip izgrađenosti naselja, kvalitet pejzaža i sl. Pored toga, sa stanovišta razvoja UPPS, važni parametri se tiču demografske slike, tj. ukupnog broja stanovnika, broja aktivnog, onog koji obavlja zanimanje i prosečne starosti. Preduzetničke radnje i preduzeća su dati po kategorijama delatnosti, a zatim i detaljnije opisani, sa identifikacijom inicijativa i problema. Delatnosti preduzetničkih radnji i preduzeća su date po šiframa iz tabele br.3 i tabele br. 4.

Centralitet naselja u sistemu usluga i proizvodno-poslovnih delatnosti

Period od poslednjih 10 godina i aktuelne društveno-ekonomske promene na državnom nivou, bitno su uticale na trendove razvoja opštine Surdulica. Posledice promena političkog sistema države u svakom smislu, promene opštih ekonomskih odnosa i teški socijalni problemi, praćeni drastičnim padom društvenog dohodka i standarda življenja na nivou Srbije, mogu se očitati u stanju surduličkih naselja i opštine u celini.

U proteklom periodu, razvoj mreže naseljskih i seoskih centara na teritoriji Opštine Surdulica, karakteriše dominantan proces koncentracije centralnih funkcija i aktivnosti na području naselja Surdulice. Ono u ovom trenutku predstavlja primarni opštinski centar prvog ranga, sa najvećim stepenom razvijenosti centralnih funkcija (ocena razvijenosti CF 1, rang u mreži 1). Visok nivo koncentracije funkcija centraliteta u samo jednom naselju - Surdulici - na teritorije opštine, nepostojanje razvijene hijerarhije i zastupljenosti ostalih nivoa naseljskih centara u mreži naselja, posledica je ekstremnog odsustva podrške razvoju sela, već ionako nerazvijenog područja, koje već decenijama pokazuje trend opadanja nivoa svih aktivnosti i broja stanovnika.

U većini naselja, fragmentarno se može zabeležiti pojava komercijalnih i poslovno - proizvodnih delatnosti, što govori u prilog tezi da se poslovno - uslužne potrebe stanovništva zadovoljavaju na području grada Surdulice. Na osnovu odnosa broja stanovnika i zabeležene zastupljenosti uslužnih aktivnosti, potrebe stanovništva u delu naselja su elementarno zadovoljene, a delom su podimensionisane. Međutim, smatramo da je osnovni problem opštinskih naselja - surduličkih sela - u negativnom trendu promena broja i gustine stanovnika.

Rang iskorišćenja produkcionog demografskog materijala

Proces centralizacije i koncentracije začet je samo u onim naseljima duž regionalnog puta Vladičin Han-Surdulica-Vlasina. Na ovom potezu, kao naseljski centri, ali pre kao pridruženi glavnom centru Subotici nego sekundarni naseljski centri, mogu se izdvojiti, pre svega, Alakince (1503 stanovnika, zaposleno 457, prosečna starost 37) i Belo Polje (545 stanovnika, zaposleno 165, prosečna starost 40). Ova naselja imaju duži vremenski kontinuitet razvoja.

Vlasinska naselja Vlasina Rid (276 stanovnika, zaposleno 47, prosečna starost 54), Vlasina Okruglica (163 stanovnika, zaposleno 53, prosečna starost 46) i Vlasina Stojkovića (252 stanovnika, zaposleno 67, prosečna starost 46), kao i naselja Božica (333 stanovnika, zaposleno 64, prosečna starost 47), Masurica (1246 stanovnika, zaposleno 324, prosečna starost 38), Jelašnica (1173 stanovnika, zaposleno 212, prosečna starost 37) i Suvojnica (928 stanovnika, zaposleno 251, prosečna starost 40), predstavljaju mesta koja se potencijalno mogu razviti u naseljske centre nižeg ranga. U Vlasinskim naseljima dominiraju aktivnosti ugostiteljstva u vidu smeštajnih kapaciteta, jer se nalaze na području od posebnog turističkog značaja za celu opštinu. Sa druge strane, aktivnosti obrazovanja su minimalno zastupljene, srazmerno je malo prisustvo trgovine i zanatstva, kao i drugih komercijalnih delatnosti, a aktivnosti kulture su potpuno zanemarene. Ukupna ocena stanja vlasinskih naselja je slaba razvijenost, u odnosu na broj stanovnika i smeštajne kapacitete, potencijale i razvojni značaj za ovu opštinu.

Sa druge strane, Jelašnica, Masurica i Suvojnica se izdvajaju kao naselja sa rastućom stopom rasta funkcija centraliteta. To je posledica bolje saobraćajne povezanosti sa ostalim naseljima u okruženju, ali i činjenice da po svom položaju potpadaju pod gravitacioni uticaj većih centara kao što su Surdulica i Vladičin Han.

Za sva ostala opštinska naselja, naglašen je trend opšte stagnacije i nerazvijenosti, pa stanovništvo tih seoskih naselja gravitira ka Surdulici. Radi se o seoskim naseljima od 6 do 300 stanovnika, sa izuzetkom Donjih Romanovaca sa 509 i Zagužanja sa 819 stanovnika. Sva ova naselja su sa minimumom ili nemaju zadovoljene elementarne centralne funkcije društvenog standarda, a u tragovima komercijalne sadržaje. To je praćeno i drastičnim padom broja stanovnika, iako je ovo područje sa značajnim prirodnim potencijalima za razvoj.

Poražavajuća je činjenica da je broj dece u naseljima veoma nizak i da prosečno, oko 40% stanovnika u naseljima čini staro stanovništvo, preko 45 godina. Radno sposobno stanovništvo starosti između 18 i 45 godina u proseku po naselju čini oko 17%, što je takođe veoma mali procenat. U tom smislu, razumljiva je činjenica da je većina kulturnih ustanova u naseljima zamrla sa aktivnostima, iako za to postoje uslovi i izgrađeni objekti.

Od ukupnog broja naselja na teritoriji opštine Surdulica, oko 50% ima aktivnosti trgovine koja uglavnom odgovara na povremene potrebe stanovništva, s obzirom na činjenicu da svakodnevne potrebe domaćinstva zadovoljavaju u okviru spostvene proizvodnje. Nizak nivo razvijenosti trgovine u naseljima, u relaciji je sa činjenicama da je ukupan dohodovni nivo stanovništva nizak, i sa starosnom strukturom stanovništva u kojoj dominira starije stanovništvo čije su potrošačke potrebe bitno manje od radno aktivnog ili mladog, dakle, nema adekvatnog nivoa potražnje.

Ukupna ocena stanja razvijenosti mreže naseljskih centara, zapravo, govori o izraženoj polarizaciji razvoja ukupne teritorije opštine na zapadni razvijeniji i nastanjeniji deo i istočni nerazvijen retko naseljen deo, sa izrazitom dominacijom grada Surdulce.

Na celoj teritoriji opštine, izuzev grada Surdulice, poslovno-proizvodne delatnosti javljaju se samo u tragovima, iako za to ima realnih potencijala. Poljoprivreda (povrtarstvo, voćarstvo i stočarstvo), kao i prirodni rudni resursi, dobar su osnov za razvoj delatnosti u domenu prerade i trgovine osnovnim sirovinama.

Ukupno posmatrano, stepen razvijenosti centralnih funkcija društvenog standarda ima minimalan nivo. Strukturalno posmatrano, odraz je dosadašnjeg planski vođenog razvoja, alipretežno iz perioda do osamdestih godina. Kao posledica niskog nivoa opšteg ekonomskog standarda stanovništva, razvijenost ostalih centralnih funkcija – komercijalnih i poslovno-proizvodnih delatnosti takođe stagnira, sa malim tendencijama razvoja u naseljima gore navedene osovine Vladičin Han-Surdulica-Vlasina.

KRITIČNA INFRASTRUKTURA

HIDROTEHNIČKA INFRASTRUKTURA

Vodovod

Za vodosnabdevanje naselja i privrede na teritoriji opštine Surdulica koriste se vode i to uglavnom sa dva izvora:

- vodozahvat Masuričke reke
- vodozahvat sa hidrosistema Vlasina, lokacije brdo Kalifer (između Vrla 2 i Vrla 3) kao dopuna sistema u letnjem periodu

Seoska područja se vodosnabdevaju pretežno kaptiranjem lokalnih izvora ili grupe izvora, kao i zahvatanjem vode iz individualnih vodozahvata - bunara.

Ovakav postojeći sistem vodosnabdevanja uglavnom zadovoljava potrebe što se tiče kvaliteta vode, ali deo voda koje se zahvataju, uglavnom iz individualnih vodozahvata, ne odgovaraju po kvalitetu propisanom Pravilniku o vodama za piće, što se načešće ogleda u bakteriološkoj neispravnosti i prisustvu štetnih elemenata.

Stoga je programskom postavkom potrebno rešiti sledeće probleme:

- Formiranje jedinstvene informaciono-regulacione strukture za vodosnabdevanje teritorije opštine Surdulica u cilju formiranja integralnog sistema, u organizacionom i tehnološkom smislu, maksimalnog iskorišćenja postojećih izvorišta, sa posebnim osloncem na velika izvorišta, koja je moguće zaštititi od zagađenja;
- Prilikom poboljšavanja sistema vodosnabdevanje, posebnu pažnju posvetiti izvorima sa dobrim hidrogeološkim karakteristikama: Bela Voda, Partizanska Česma, izvor na Čemerniku, Izvor na Caninom Ridu, i Panxinim Grobu, izvori kod motela Promaja, izvor Bistri Vir i tri izvora iznad Dojčinove Mahale; Proveriti mogućnost korišćenja gravitacionih sistema po glavnim slivovima na području i izgradnju adekvatnih rezervoara za vodosnabdevanje.
- Razmotriti mogućnost adaptacije i rekonstrukcije postojećih vodozahvata sa posebnim težištem na zaštiti i unapređenju kvaliteta vode na teritoriji opštine;
- Izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih crpnih stanica i hidroforskih postrojenja.
- Rekonstrukciju postojeće (azbestne i manjeg prečnika), mreže i njene zamene sa mrežom adekvatnog prečnika i sa odgovarajućim materijalima.

- Proširenje mreže tako da se u obuhvatu nađu svi korisnici sa teritorije opštine.
- Uraditi odgovarajuću dokumentaciju za korišćenje vode za tehnološke potrebe sa zahvatanjem iz vodotokova i obaveznom recirkulacijom.

Kanalizacija

Jedan od najvećih infrastrukturnih problema na teritoriji opštine Surdulica je nedostatak adekvatnog sistema za odvođenje otpadnih voda. Samo naselje Surdulica ima najvećim delom izvedenu kanalizacionu mrežu sa PPOV "Đeram" i rekom Vrla kao krajnjim recipijentom.

Industrijska zona nema posebno postrojenje za prečišćavanje industrijskih otpadnih voda, pa se tehnička voda odvodi delom površinski kroz naselje a recipijent je reka Vrla. Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda, fabrike vode "Vlasinska Rosa" je u funkciji, i vrši se redovna kontrola kvaliteta otpadnih voda.

Na Vlasinskom jezeru je započeta gradnja kanalizacionog sistema (Vlasina Rid, Vlasina Stojkovićevo, Vlasina Okruglica), koji nije u funkciji, a glavni kolektor je delimično oštećen. Otpadne vode se nekontrolisano odvođe ispod brane u sliv reke Vlasina.

U seoskim naseljima se koriste septičke jame, uglavnom nepropisno izvedene, pa se često izliva.

Atmosferska voda takođe nije kontrolisana a najveći problem predstavlja proceđivanje sa komunalne deponije i jalovine rudnika "Blagodat- Kriva Feja".

U vezi sa napred rečenim program strategije prostornog razvoja opštine Surdulica kada je reč o regulaciji otpadnih voda treba da sadrži sledeće elemente:

- ✓ Izradu planske i tehničke dokumentacije i uspostavljanje jedinstvenog kanalizacionog sistema, po separacionom sistemu, na teritoriji opštine;
- ✓ Obnova i završetak i kanalizacionog sistema na Vlasini, izgradnjom ppoluprstena fekalne kanalizacije sa PPOV, akcidentnom retenzijom i akumulacijom za prečišćenu vodu.
- ✓ Opremanje i puštanje u rad postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za turističku zonu "Vlasina";
- ✓ Uključenje maksimalnog broja korisnika u jedinstveni kanalizacioni sistem;
- ✓ Za sve korisnike koji se nađu van sistema, obezbediti lokalno prečišćavanje otpadnih voda, i ispuštanje u postojeće vodotokove, kao i temeljan pregled i rekonstrukciju postojećih septičkih jama;
- ✓ Izvršiti sanitarno-tehničku sanaciju postojeće gradske deponije komunalnog otpada kao i jalovine rudnika "Blagodat-kriva Feja" (u saradnji sa opštinom Bosilegrad);
- ✓ Trajno rešiti odlaganje otpada putem realizacije regionalne deponije.

Uspostavljanje stalne kontrole i praćenja (monitoring), stanja kvaliteta površinskih voda i hidrogeološke sredine, za potrebe integralne zaštite i upravljanja vodama.

Vodoprivreda

Na teritoriji opštine Surdulica moguća je pojava bujičnih voda u dolinama reka: Vrle, Lisinske Reke, Topli Do, Pusta Reka.

Do sada je urađena samo deo regulacije korita reke Vrla oko (1.400 m), i dela reke Romanovska (oko 900 m).

Potrebno je definisati celovit sistem regulacije i uređenja vodotokova, koji bi bio u funkciji zaštite zemljišta od poplava, uređenja bujica i zaštite zemljišta od erozije.

S obzirom da se ovakvi problemi rešavaju na nivou slivnih područja sistem podrazumeva saradnju više opština, radi primena kompleksnih mera i dobijanja jednog integralnog rešenja.

Na tehničkom planu ovo podrazumeva: hidrotehničke radove na regulacijama korita, izgradnju odbrambenih nasipa, pošumljavanje goleti obnavljanjem šumskog fonda, obuzdavanje erozije zemljišta, regulaciju vodotokova, izgradnju mini i mikroakumulacija, primenu brojnih agrotehničkih mera (duboko jesenje oranje, terasiranje strmih površina, zatravljivanje), kojima se povećava infiltraciona sposobnost zemljišta i smanjuje površinsko poplavno oticanje.

U tom smislu potrebno je pripremiti odgovarajuću plansku i tehničku dokumentaciju, a zatim sa konkretnim investicionim programima preći na realizaciju.

Prilikom izrade planske i tehničke dokumentacije kao i realizacije ovih zadataka u svemu poštovati važeću zakonsku regulativu i to:

- ❖ Pravilnik o načinu određivanja i održavanja zona i pojaseva sanitarne zaštite za snabdevanje vodom za piće (Sl. glasnik SRS br. 33/78);
- ❖ Pravilnik o opasnim materijama u vodama (Sl. glasnik RS br. 31/82);
- ❖ Zakon o vodama (Sl. glasnik RS br. 46/91);
- ❖ Zakon o sanitarnom nadzoru (Sl. glasnik RS br. 125/04.);
- ❖ Sistem zakona o zaštiti životne sredine (Sl. glasnik RS br. 135/04.);

TT INFRASTRUKTURA

Područje opštine Surdulica opslužuje ČN Surdulica, odnosno DKTS 23, sa 4480/540 pretplatnika/prenosnika, koja je za GN Vranje vezana sistemom prenosa 155Mb/s, koji radi po optičkom kablur Surdulica-Vladičin Han-Vranje.

Na čvornom području Surdulica u radu su sledeće krajnje ATC:

- ✓ KN Vlasina Rid, sistem Si 2000/214, 312/24, vezana je na ČN Surdulica, HDSL 2Mb/s, koji radi po simetričnom kablur Vlasina Rid-Vlasina Okruglica a od Vlasina Okruglice do Surdulice po digitalnom sistemu prenosa FM 2x2, koji radi po ispuni koaksijalnog kabla Vlasina Okruglica-Surdulica.
- ✓ KC Vlasina Okruglica, sistem Iskra C160, 40/4 pretplatnika/prenosnika, vezana je na ČN Surdulica, digitalnim sistemom prenosa FM 2x2, koji radi po ispuni koaksijalnog kabla Vlasina Okruglica-Surdulica.

- ✓ KC Klisura, sistem Iskra C160, 100/8 pretplatnika/prenosnika, vezana je na ČN Surdulica, analognim sistemom prenosa VF Z-12Hp koji radi po simetričnom kablju Vlasina-Rid-Vlasina Okruglica, a od Vlasina Okruglice do Surdulice po digitalnom sistemu prenosa FM2x2, koji radi po ispuni koaksijalnog kabla Vlasina Okruglica-Surdulica.
- ✓ KC Binovce, sistem Iskra C160, 100/8 pretplatnika/prenosnika, vezana je na ČN Surdulica, analognim sistemom prenosa VF Z-12Hp, koji radi po simetričnom kablju Binovce – Surdulica.
- ✓ KC Božica, sistem Iskra C160, 160/12 pretplatnika/prenosnika, vezana je na GN Vranje, do Bosilegrada, analognim sistemom prenosa VF Z-12Hp, koji radi po vazdušnom vodu Božica-Bosilegrad, a od Bosilegrada do Vranja po digitalnom RR sistemu.
- ✓ TD_đ4F IS Suvojnica, DKTS 30, 512/30 pretplatnika/prenosnika, koji je vezan na ČN Surdulica, digitalnim sistemom prenosa OLT-8 i koji radi po optičkom kablju Suvojnica-Surdulica. Uključenje ovog sistema planira se u prvom kvartalu 2006. godine Po rešenju broj 351-22/99-03 od 18. 08.1999 godine odobreno je proširenje postojeće TF mreže sa četiri nova kablovska područja, sa glavnim kablovima ukupnog kapaciteta 1900x4 i to:
- ✓ Kablovsko područje broj 3. kapaciteta 400x4, koje obuhvata jugozapadni deo Surdulice i naselje Alakince,
- ✓ Kablovsko područje broj 4. kapaciteta 400x4, koje obuhvata istočni deo Surdulice, naselje Ćurkovicu i prihvatanje Romanovaca,
- ✓ Kablovsko područje broj 5. kapaciteta 500x4, koje obuhvata severozapadni deo grada i naselja Belo polje i Zagužnje,
- ✓ Kablovsko područje broj 6. kapaciteta 600x4, koje obuhvata južni deo Surdulice i naselje Masuricu.

3. FAKTORI KOJI UTIČU NA UGROŽENOST OBJEKTA

Faktori koji utiču na ugroženost objekta jesu:

- Ugroženost prema istoriji napada
- Ugroženost makrolokacije naselja
- Ugroženost mikrolokacije
- Ugroženost prema veličini objekta
- Ugroženost prema strukturi stanovništva
- Ugroženost prema organizaciji prostora
- Ugroženost prema dostupnosti kase
- Ugroženost prema prosečnom dnevnom broju stranaka
- Ugroženost prema blizini državne granice

3.1. Ugroženost prema istoriji napada

Analiza izvršenih krivičnih dela na štetu Opštine Surdulica, Mesnih kancelarija koje se obrađuju elaboratom urađena je na osnovu saznanja od nadležnih i odgovornih lica zapošljenih u navedenim objektima. Prema dostupnim podacima, proističe da u ovim objektima nije bilo težih krivičnih dela. Najčešći su problemi vezani za tekuće poslovanje koje se ogleda u pružanju usluga građanima a ispoljeni su u vidu narušavanja javnog reda i mira i ometanja zaposlenih lica u vršenju svojih dužnosti (verbalni sukobi). Povremeno se javljaju sitnija krivična dela u vidu manjih krađa i otuđivanja imovine u manjim iznosima.

U1=4 težišni udeo=2,5 (nedovoljno interesantne štćene vrednosti)

3.2. Ugroženost makrolokacije naselja

Surdulica je naselje koje se nalazi u središnjem delu opštine Surdulice. Magistralnim, regionalnim i lokalnim putevima naselje je povezano sa više naselja i to severno sa Kijevcem, Dugim Delom i Zagužanjem, jugoistočno sa Ćurkovicom, južno sa Masuricom i Donjim Romanovcem, i zapadno sa Alakincem. Surdulica je udaljena od D. Romanovca 1.7 km, Ćurkovicom 1.4 km, Kijevca 2.1 km, Masurice 2.8 km, Alakinca 2.3 km, Dugi Del je na 2.6 km, i Bacijevce na 3.5 km. Do naselja se stiže magistralnim putem iz pravca Vladičin Han, na koji se nadovezuju regionalni, lokalni i pristupni putevi. Pristupni putevi povezuju naselje formirajući tako planimetrijsku matricu grada. Postojeća saobraćajna matrica je uglavnom zadovoljavajuća, putevi su održavani i sanirani. Ulice su pravilne, blagog i srednjeg nagiba, konstantnog poprečnog preseka 5-6m. Raskrsnice su pod pravim i oštīm uglom što otežava pojedina skretanja. Ulice su većim delom opremljene pratećim urbanim mobilijarom. U tipologiji ulica prema značaju za saobraćaj i položaju u naselju izdvajaju se četiri tipa.

U2=4 težišni udeo=2

3.3. Ugroženost mikrolokacije

Opština Surdulica se nalazi u strogom centru grada, koji je okružen stambenim i ugostiteljskim objektima. Većina ovih objekata obezbeđena je video nadzorom što ima veliki psihološki uticaj na potencijalne izvršioce krivičnih dela. Frekvencija kretanja ljudi je velika. Udaljenost Policijske stanice je oko 250m što značajno utiče na bezbednost objekta. Prisutna je gusta ulična rasveta kao i ograničenost saobraćaja zbog pešačke zone koja je ogradjena betonskim preprekama.

Mesne zajednice se nalaze na priličnoj udaljenosti od samog grada, povezane su lokalnim putevima ne naročito kvalitetna pa je i sam pristup otežan. Broj ljudi u tim selima je mali uz konstataciju da su Mesne kancelarije u kojima se čuvaju matične knjige slabo opremljene. U njima se osim matične knjige koja se čuva u metalnim kasama ne nalazi ništa vrednije što bi povećalo rizik za ugrožavanje ovih objekata

U3=3 težišni udeo=2

3.4. Ugroženost prema veličini objekta

Veliki objekti su u manjem broju slučaja meta napadača, jer se za napad na njih treba dobro organizovati i pripremiti. Sam objekat se sastoji iz nekoliko prostorija raspoređenih na tri nivoa uz postojanje i podrumskih prostorija. Uslužni centar nalazi se na prizemlju, gde je i frekvencija ljudi najveća. Nepovoljna okolnost je ta što se tik uz uslužni centar nalazi i skupštinska sala gde se održavaju skupštinska zasedanja. Na spratovima su smeštene kancelarije službinika i funkcionera, a u podrumu prostorije u kojima se nalazi arhiv. Ukupna površina zgrade je preko 1000m. Bez obzira na površinu zbog malog broja ulaza u istu nema mnogo kritičnih tačaka za ulazak u objekat.

Mesne kancelarije su uglavnom nalaze u nekadašnjim zadružnim domovima u centru sela, jedino je kancelarija u Jelašnici udaljena 80m od glavnog seoskog puta. Veličina kancelarija je 10-15m² I koriste se jedna ili dve povezane prostorije.

U4=1 težišni udeo=1.5 (Objekat je veličine preko 1000 m²)

3.5. Ugroženost prema strukturi stanovništva

Struktura stanovništva je jedan od činioca koji utiču na bezbednost sagledanih objekata a manifestuje se različitom nacionalnom, verskom i socijalnom pripadnošću

Stanovništvo prema popisu 2002. godine:

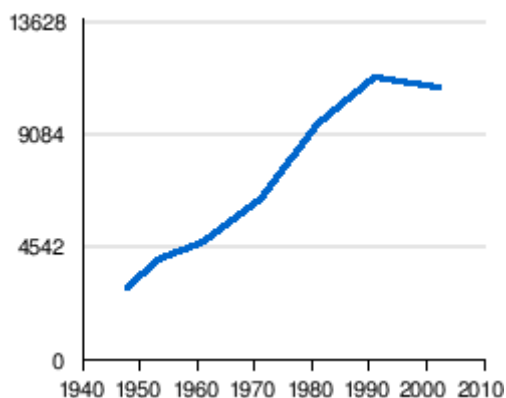
Ukupno: 10.914

Etnički sastav prema popisu iz 2002.			
Srbi		8108	83.45%
Romi		2176	10.77%
Bugari		196	1.79%
Jugosloveni		52	0.47%
Crnogorci		24	0.21%
Makedonci		23	0.21%
Hrvati		7	0.06%
Slovenci		5	0.04%
Muslimani		4	0.03%
Mađari		4	0.03%
Bošnjaci		4	0.03%
Rusi		2	0.01%
Ukrajinci		1	0.00%

Slovaci		1	0.00%
Nemci		1	0.00%
Albanci		1	0.00%
nepoznato		93	0.85%

Domaćinstva po broju članova po popisu od 2002.											
Broj članova	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 i više	Prosečan broj članova
Broj domaćinstava	382	692	588	937	363	198	61	8	3	7	3.36

Grafik promene broja stanovnika tokom 20. veka

U5=2 težišni udeo=1,5

3.6. Ugroženost prema organizaciji prostora

Organizacija prostora unutar objekta koji se štiti može znatno otežati napadaču dolazak do plena, zbog mogućnosti snalaženja u prostoru sa više odvojenih prostorija. Objekat je projektovan tako da su prostori odvojeni u nekoliko funkcionalnih celina. Spratni delovi su dobro povezani jednim stepeništem koje može biti lako šticeño fizički ili tehnički uz minimalno angažovanje.

U6=1 težišni udeo=2

3.7. Ugroženost prema dostupnosti kase

Kase se nalaze kako u Opštini tako i u Mesnim kancelarijama i služe isključivo za čuvanje dokumentacije poput matičnih knjiga i ostalih dokumenata koji su zakonom predviđeni za čuvanje pod posebnim obezbeđenjem. Osim podataka koji se u dokumentima nalaze u kasama se ne nalaze predmeti veće materijalne vrednosti tako da ne predstavljaju interesantne predmete za vršenje krivičnih dela kradje.

Mesnu zajednicu Božica opslužuje jedan službenik- matičar koji je I zadužen za čuvanje Matične knjige. Mesne zajednica Jelašnica je pod ingerencijom jednog matičara koji posao obavljala za Mesne zajednice Jelašnica i Suvojnica.

U7=1 težišni udeo=1,5

3.8. Ugroženost prema prosečnom dnevnom broju stranaka

Opština Surdulica ukupno zapošljava 71. Lice, prosečan broj posetioca- korisnika usluga opštine varira zavisno od potreba koje su prouzrokovane različitim situacijama ali su uglavnom uslovljene potrebama gradjana za izdavanjem različitih dokumenata sa ciljem regulisanja svojih potreba I zakonskih obaveza.

Posebno olakšavajuća okolnost s bezbednosnog aspekta predstavlja to što je Opština Surdulica uredila ulazni hol izgradivši uslužni centar gde se na šalterima završava najveći deo posla vezanog za pružanje usluga gradjanuma. Izuzetak čine upućivanje gradjanja do službenika koji rade u kancelarijskom prostoru na spratovima posebno kada je reč o prijemu gradjana kod Predsednice Opštine, odnosno Predsenika Skupštine. Obzirom da se radi o situaciji kada gradjani u tom slučaju traže rešenje za svoje problem jasno se iskazuje potreba za pojačanim nadzorom prilikom ovakvih poseta.

U8=2,5 težišni udeo=3

3.9. Ugroženost prema udaljenosti granice

Procena bezbednosne situacije mora da se sagleda I sa aspekta blizine državne granice obzirom da je Surdulica pogranično mesto. Specifičnost ugroženosti sa ovog aspekta je u današnje vreme izraženija obzirom na aktelnu migrntsku krizu I postojanje mogućnosti bespravnog prelaženja granice u ovom području.

U9=3 težišni udeo=3

4. MERE KOJE UTIČU NA SMANJENJE UGROŽENOSTI OBJEKTA

Mere koje utiču na smanjenje ugroženosti objekta su:

- Fizička zaštita
- Brzina intervencija službe FTo ili Policije
- Mehanička zaštita
- Organizacijske mere
- Kontrola pristupa
- Video-nadzor
- Integracija
- Dinamička procena ugroženosti i unapređenje mera zaštite
- Edukacija i provera znanja zaposlenih

Mere koje utiču na smanjenje ugroženosti objekta su:

- Fizička zaštita
- Brzina intervencija službe FTO ili Policije
- Mehanička zaštita
- Organizacijske mere
- Protiv-provalni sistem
- Kontrola pristupa
- Video-nadzor
- Integracija
- Dinamička procena ugroženosti i unapređenje mera zaštite
- Edukacija i provera znanja zaposlenih

4.1. Fizička zaštita

Redovno sprovođenje fizičke zaštite na temelju sklopljenog ugovora sa ovlašćenom organizacijom ili formiranje sopstvene službe samozaštite, smanjuje ugroženost objekata Opštine i Mesnih kancelarija. U zavistnosti od broja službenika obezbeđenja, kako su osposobljeni i opremljeni ili da li u objektu postoji samo povremeni obilazak ili obilazak u slučaju intervencije, zavisice i ocena ugroženosti po ovom faktoru na procenu ugroženosti samog objekta.

Broj pripadnika FTO u slučaju Opštine Surdulica jeste 2 pripadnika u dnevnoj smeni koji kontrolišu pristup kancelarijskom delu kao i prilaz kancelarijama Predsednika Skupštine , Predsednika Opštine I njihovih zamenika i Načelnika odeljenja .

S1=6 težišni udeo=2,5

4.2. Brzina intervencija službe FTO ili Policije

Dobra strana ove lokacije Opštine Surdulica je što se relativno blizu nalazi policijska stanica sa dobrom komunikacijskom vezom. Kako je ona smeštena na udaljenosti samo 250m, postoji praktična mogućnost da se u slučaju potrebe brzo stigne do lokacije za manje od 3 minuta.

Mesne kancelarije u selima Jelašnica, Božica i Suvojnica su prilično udaljene ali bi i tu za intervenciju MUP-a bilo potrebno od 20-30 minuta.

S2=4 težišni udeo=2 (intervencija od 2 do 3 minuta)

4.3. Mehanička zaštita

Mehanička zaštita jeste postavljanje mehaničkih prepreka, zbog čijeg se savlađivanja povećava neophodno vreme za dolazak do cilja. Ovim se usporava dolazak do plena. U slučaju Opštine Surdulica prepreka se ogleda u kvalitetno izgrađenom objektu sa adekvatnom stolarijom koja je obezbeđena standardnim bravnim mehanizmom. Protivprovalni sistemi nisu predviđeni za ugradnju.

Mesne kancelarije su obezbeđene preprekama u vidu ankerovanih metalnih rešetki i standardnom zabavljenom stolarijom što se u ovom slučaju smatra dovoljnom mehaničkom zaštitom.

S3=3 težišni udeo=2

4.4. Organizacijske mere

Osim fizičke I tehničke zaštite postoji niz procedura koje smanjuju ugroženost objekta preduzeća. U ovom slučaju postoje posebne procedure prilikom posete službenicima I funkcionerima koje se ogledaju u legitimisanju stranaka od strane FTO I evidentiranju svakog ulaska u knjizi poseta.

S4=4 težišni udeo=1.5 (doneti procedure)

4.5. Kontrola pristupa

Kontrola ulaska u objekat na samoj ulaznoj kapiji u prednjem delu otežava ulazak nepripremljenim napadačima I smanjuje ugroženost objekta po ovom faktoru. Služba FTO pokriva ulaz koji vodi do službenih prostorija u Opštini, dok ulaz za klijente koji idu poslom do zaposlenih se kontroliše. Na samom ulazu vrši se identifikacija klijenta I jedan pripadnik upućuje klijenta do radnika zaduženog za dalju komunikaciju.

S5=3 težišni udeo=1.5

4.6. Video-nadzor

Video-nadzor ima nemenu odvratanja od napada, identifikacija napadača kao i prikupljanje dokaznog materijala ali i važnu ulogu u nadzoru nad poslovanjem preduzeća jer se na ovaj način kontroliše i ulaz-izlaz svih lica iz objekta. Preduzeće treba instalirati Video uređaje poput marki : SAMSUNG, SONY, AVC, PANASONIC naročito u nadzoru kretanja stranaka unutar I oko objekta Opštine. Potrebno je instalirati i nekoliko kamera za noćno snimanje kako bi se nadzirao mogući upad u objekat sa ulice.

Naročito je važno instalirati po dve kamere u svakoj od Mesnih kancelarija koje bi nadzirale direktan pristup objektu ali I pristuo unutar same Mesne kancelarije. One takodje moraju biti povezane I kontrolisane iz Opštine Surdulica od strane pipadnika FTO.

U zgradi Opštine Surdulica postoje instalirane nekoliko kamera bez odgovarajuće prateće projektne dokumentacije pa je potrebno da se u narednoj fazi izvrši sveobuhvatno planiranje I projektovanje celokupnog sistema video nadzora. Takodje u Opštini Surdulica postoji I kontrolna soba sa DVR uređajem iz koje bi se I ubuduće vršila kontrola video nadzora.

S6=4 težišni udeo=1.5

4.7. Integracija

Međusobna integracija sistema zaštite, kao I njihova integracija sa drugim sistemima u objektu povećava se efikasnost samog sistema zaštite.

S7=1 težišni udeo=1

4.8. Dinamička procena ugroženosti i unapređenje mera zaštite

Dinamička procena ugroženosti omogućava da se za svaki objekat pojedinačno I dinamički skladno sa promenama u objektu ažuriraju parametri ugroženosti, što se češće revidira procena ugroženosti to je zaštita objekta bolje prilagođena nastalim promenama.

S8=1 težišni udeo=1 (procena ugroženosti kod implemantacije)

4.9. Edukacija i provera znanja zaposlenih

Proverom zaposlenih I pripadnika FTO omogućava se pravilno korišćenje sistema zaštite. Izuzetno je važno poznavanje funkcionisanja sistema zaštite kao I procedura koje se koriste u vandrednim događajima.

S9=1 težišni udeo=1 (inicijalna edukacija samo na implementaciji sistema, proširenju ili doradi)

5. PROCENA I TRETMAN RIZIKA

Da bi bila efikasna i održivam, procena rizika treba da bude integrisana u organizaciju i podržana od strane menadžmenta. Metodologija za procenu rizika u zaštiti lica, imovine i poslovanja je specifikovana za ovu oblast.

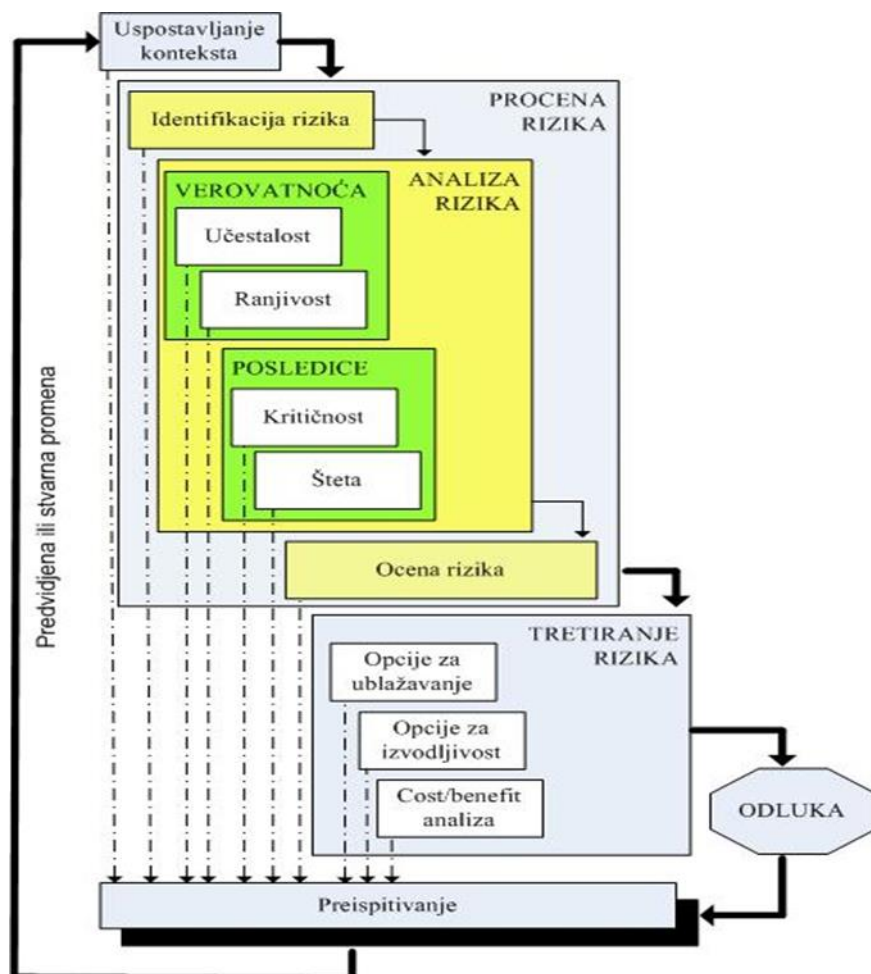

Tabela 3. – Proces procene rizika

Kriterijumi za procenu rizika:

Kriterijumi za procenu rizika u radu primenjenoj metodologiji procene rizika moraju da obuhvate sledeće:

- Kriterijum za identifikaciju potencijalnih opasnosti;
- Kriterijum za definisanje verovatnoće;
- Kriterijum za definisanje posledica;

- Kriterijum za utvrđivanje nivoa rizika;
- Kriterijum za utvrđivanje kategorije rizika;
- Kriterijum za utvrđivanje prioriteta rizika;
- Kriterijum za primenu opcija za ublažavanje rizika;
- Kriterijum za primenu opcija za izvodljivost;
- Kriterijum za primenu analize cena - korist
- Kriterijum za određivanje preostalog rizika
- Kriterijum za razmatranje kombinacije više rizika

5.1. Utvrđivanje verovatnoće ostvarivanja pretnje

Verovatnoća (V) predstavlja kombinaciju učestalosti određenog štetnog događaja i ranjivosti organizacije, po datoj potencijalnih opasnosti, i određuje se prema obrascu: $V = U \cdot R$. Stepenuvanje verovatnoće Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice mora da se vrši na sledeći način:

1 - nemoguće, 2 - neverovatno, 3 - verovatno, 4 - skoro izvesno i 5 - sigurno.

5.2. Utvrđivanje učestalosti ostvarivanja pretnje

Učestalost (U) se odnosi na ponavljanje određenog štetnog događaja u vremenskom periodu ili na izloženost štice vrednosti određenoj potencijalnih opasnosti u određenoj vremenskoj jedinici. Učestalost se primenjuje u dva pojavna oblika, i to:

- U1 – učestalost kada postoji evidencija štetnih događaja i
- U2 – učestalost kada ne postoji evidencija štetnih događaja.

Pošto je analizom statistike neželjenih događaja u proteklom periodu utvrđeno da nema podataka o štetnim događajima ili nisu zabeleženi, došlo se do zaključka da nije moguće izračunati učestalost po osnovu evidencije događaja. U tom slučaju, pristupilo se analizi vremena izloženosti štice vrednosti determinisanim potencijalnim opasnostima i u odnosu na dobijenu vremensku izloženost potencijalnim opasnostima određuje se stepen učestalosti. Stepenuvanje učestalosti (U2) Ustanove vrši se na sledeći način:

1 - zanemarljiva, 2 - povremena, 3 - duga, 4 - pretežna i 5 – trajna.

5.3. Utvrđivanje ranjivosti štíćene vrednosti

Ranjivost (R) predstavlja postojeće stanje zaštite Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice, odnosno osetljivost na potencijalne opasnosti. Stepenuvanje ranjivosti Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice vrši se na sledeći način:

- a. vrlo velika - potpuno slaba ili uopšte ne postoji zaštita
- b. velika - postoji samo fizička zaštita
- c. srednja - postoji samo tehnička zaštita
- d. mala - postoji kombinacija fizičke i tehničke zaštite, bez procene ugroženosti
- e. vrlo mala - postoji potpuna zaštita, optimalno projektovanje prema proceni ugroženosti.

5.4. Određivanje posledica štetnog događaja na štíćene vrednosti Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice

Posledice (P) predstavljaju efekat štetnog događaja po štíćene vrednosti Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice, a manifestuju se kroz veličinu gubitka (štetu) u odnosu na kritičnost štíćene vrednosti i određuju prema obrascu: $P = \check{S} \cdot K$. Stepenuvanje posledica Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice vrši se na sledeći način:

- Minimalne, male, umerene, ozbiljne i katastrofalne.

Šteta (\check{S}) je mera oštećenja štíćenih vrednosti. Stepenuvanje štete Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice vrši se na sledeći način:

- Vrlo mala - od 50000 dinara, stres kod ljudi;
- Mala - od 50001 do 500000 dinara, lake povrede kod ljudi;
- Srednja - od 500001 do 1000000 dinara, teže povrede kod ljudi;
- Velika - od 1000001 do 10000000 dinara, teške i višestruke povrede kod ljudi;
- Vrlo velika - preko 10 miliona dinara, gubici ljudskih života.

5.5. Određivanje stepena kritičnosti štíćene vrednosti Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice

Kritičnost (K) je mera vrednosti, odnosno važnosti štíćene vrednosti odnosno osetljivosti Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice, na efekte delovanja štetnog događaja na štíćene vrednosti. Stepenuvanje kritičnosti Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice vrši se na sledeći način:

- Vrlo velika - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije, zbog kojih dolazi do potpunog prekida funkcionisanja organizacije
- Velika - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije, zbog kojih dolazi do ozbiljnog narušavanja funkcionisanja organizacije
- Srednja - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije koja dozvoljava funkcionisanje uz povećane napore i dopunska sredstva
- Mala - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije zbog koje su mogući poremećaji u procesu rada
- Minimalna - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije zbog koje nastaju problemi u funkcionisanju koji se rešavaju u hodu, redovnim aktivnostima i sredstvima.

Stepen kritičnosti vrednosti u slučaju nastanka posledica ostvarenjem pojedinih pretnji možemo razvrstati prema veličini kritičnosti u pet grupa :

- Vrlo velika - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije, zbog kojih dolazi do potpunog prekida funkcionisanja organizacije,
- Velika - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije, zbog kojih dolazi do ozbiljnog narušavanja funkcionisanja organizacije,
- Srednja - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije koja dozvoljava funkcionisanje uz povećane napore i dopunska sredstva,
- Mala - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije zbog koje su mogući poremećaji u procesu rada,
- Minimalna - Ugroženost šticeh vrednosti organizacije zbog koje nastaju problemi u procesu rada.

5.6. Utvrđivanje nivoa i prihvatljivosti rizika

Nivo rizika se određuje analizom tabelarnog prikaza posledica rizika gde se u prvom redu unosi verovatnoća ostvarenja pretnje, a u zaglavlju tabele stepeni kritičnosti vrednosti u slučaju nastanka posledica ostvarenjem pretnji.

Pravilnom procenom osnovnih i specifičnih pretnji za svaku vrednost izbegavaju se nepotrebni troškovi i skreće se pažnja ka preventivnom delovanju prema svakoj vrsti pretnje koja se razmatra.

Stvarna i potpuna zaštita Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice može se ostvariti samo onda kada su sve vrednosti preduzeća u potpunosti obezbeđene u skladu sa realnim potrebama i mogućnostima. To podrazumeva i uključivanje malo verovatnih pretnji s obzirom na velike posledice koje one sa sobom nose. Ako postoji i najmanja verovatnoća da se izgubi ljudski život ili određena veća vrednost, zbog potencijalno velikih posledica mora se uzeti u razmatranje obezbeđenje Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice i od tih oblika ugrožavanja.

Svi navedeni oblici ugrožavanja obavezno zahtevaju zaštitu Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice, tj. da se eliminišu mogući izvori i oblici ugrožavanja lica, imovine i poslovanja, koji su ovde navedeni i obrazloženi.

5.7. Kriterijum za određivanje nivoa rizika

Nivo rizika je proizvod stepena verovatnoće i stepena posledica. Nivo rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice određuje se prema sledećem obrascu: $NR = V \times P$

Nivo rizika može biti u granicama od minimalno 1 do maksimalno 25.

Referentna tabela za utvrđivanje nivoa rizika

Stepen rizika	Veličina rizika	Nivo rizika
1	Vrlo mali, zanemarljiv	1 и 2
2	Mali	3, 4 и 5
3	Umereno veliki	6, 8 и 9
4	Veliki rizik	10, 12, 15 и 16
5	Izrazito veliki	20 и 25

Tabela 4. Utvrđivanje nivoa rizika

Radi ocene rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice prvo se klasifikuje rizici u kategorije a potom da odredi koji su rizici prihvatljivi a koji nisu.

5.8. Kriterijum za određivanje kategorije rizika

Rizik se klasifikuje u kategorije i to od najniže (prva) do najviše (peta).

POSLEDICE VEROVATNOĆE		Minimalne	Male	Umerene	Ozbiljne	Katastrofalne
		1	2	3	4	5
Nemoguće	1	1	2	3	4	5
Neverovatno	2	2	4	6	8	10
Verovatno	3	3	6	9	12	15
Skoro izvesno	4	4	8	12	16	20
Sigurno	5	5	10	15	20	25

Tabela 5. : Matrica za određivanje nivoa rizika

Kategorija		Veličina rizika	Nivo rizika
1	PRVA	Vrlo mali, zanemarljiv	1 и 2
2	DRUGA	Mali	3, 4 и 5
3	TREĆA	Umereno veliki	6, 8 и 9
4	ČETVRTA	Veliki rizik	10, 12, 15 и 16
5	PETA	Izrazito veliki	20 и 25

Tabela 6. : Kriterijum za određivanje kategorije rizika

Na osnovu liste prihvatljivih i neprihvatljivih rizika, u Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice su definisane liste prioriteta. Prioritetno se tretiraju oni rizici koji imaju najveći nivo rizika. Prilikom određivanja koji rizici će prioritetno biti tretirani treba obrati pažnju na mogućnost postojanja rizika sa niskim nivoom rizika i mogućnosti da primenom mera tretiranja prerastu u visoke rizike sa potrebom za prioritetnim tretmanom.

Tretmanom neprihvatljivih rizika odnosno preduzimanjem raznovrsnih mera, redukuje se nivo rizika na prihvatljiv nivo.

5.9. Kriterijum za određivanje prihvatljivosti rizika i određivanje prihvatljivosti rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice po datim kriterijumima:

Prihvatljivost rizika	Nivo rizika
PRIHVATLJIV	1, 2, 3, 4 и 5
NEPRIHVATLJIV	6, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 20 и 25

Tabela 7. : Kriterijum za određivanje prihvatljivosti rizika

ZAHTEVI ZA PROCENU RIZIKA		Veličina opasnosti	učestalost (U1 ili U2)	ranjivost	verovatnoća	Šteta	Kritičnost	Posledice	Nivo rizika	Kategorija rizika	Prihvatljivost
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Tabela 8. : Zahtev za procenu rizika

5.9.1. Određivanje prihvatljivosti rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice za opasnosti po bezbednost i zdravlje na radnom mestu i u radnoj okolini organizacijaPrimenom kriterijuma za identifikaciju potencijalnih opasnosti po bezbednost i zdravlje na radnom mestu i u radnoj okolini za:

a. Postojanje pravne, organizacijske i planske regulative iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radnom mestu i u radnoj okolini- minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila minimalna, vrlo mala, kritičnost je minimalana (vrlo mala) a posledice su minimalne, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupu prihvatljivih rizika.

b. Opremljenost odgovarajućom zaštitnom opremom i osposobljenost ljudskih resursa za sprovođenje zakonske regulative iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu- mala veličina opasnosti, nastala šteta bi bila srednje veličine, kritičnost je mala, a posledice bi bile male, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je povremena, ranjivost vrlo velika, nivo rizika je mali i pripada u grupu prihvatljivih rizika.

c. Obavezno socijalno osiguranje zaposlenih od povrede na radu i profesionalnih oboljenja, dodatno osiguranje je velika veličina opasnosti, nastala šteta bi bila vrlo mala, kritičnost bi bila minimalna a posledice minimalan, verovatnoća nastanka posledice je verovatno, učestalost je povremena, ranjivost vrlo mala, nivo rizika je mali i spada u grupu prihvatljivih rizika.

5.9.2. Određivanje prihvatljivosti rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice za identifikaciju potencijalnih pravnih opasnosti:

- unutrašnje normativne regulativa kojom se predviđa procedura proglašavanja određenih dokumenata za poslovnu tajnu i uvode adekvatne metode za zaštitu tajnosti poslovnih podataka- minimalna opasnosti, nastala šteta bi bila srednja, kritičnost je srednja a posledice su umerena, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je umereno veliki i pripada grupi neprihvatljivih rizika.

- pravilnik o sistematizaciji radnih mesta koji propisuje odgovarajuća radna mesta u čijem delokrugu se nalaze poslovi vezani za čuvanje poslovne tajne i zaštitu korisnika od industrijske špijunaže i drugih rizika poslovanja- minimalna opasnosti, nastala šteta bi bila srednja, kritičnost je srednja a posledice su umerene, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je umereno veliki i pripada grupu neprihvatljivih rizika.

- unutrašnja regulativa kojom se predviđa disciplinska odgovornosti lica zbog nesavesnog poslovanja i/ili nepoštovanja internih procedura u oblasti bezbednosti lica, imovine i poslovanja koje su prouzrokovale ili mogle da prouzrokuju negativne imovinske ili neimovinske posledice po korisnika- mala opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je vrlo mala a posledice su minimalne, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je pretežna, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.

- interne regulative kojima se predviđa nadležnost u oblasti nadzora i kontrole zakonitosti poslovanja, poštovanja internih procedura od strane zaposlenih i odgovornih lica i sprovođenja mera za prevenciju i tretiranje rizika- mala opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je srednja a

posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupu prihvatljivih rizika.

- internih procedura za monitoring realizacije poslovnih ugovora i prevenciju nastanka imovinske štete usled zaključenja nepovoljnih poslovnih aranžmana- mala opasnosti, nastala šteta bi bila srednja, kritičnost je mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.
- adekvatnog praćenje sudskih, upravnih i drugih sporova i postupaka koje korisnik vodi- minimalna opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je vrlo mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.
- adekvatnog sistem unutrašnje zaštite od rizika kriminalnog delovanja i rizika nelojalne poslovne konkurencije koji se ogleda u angažovanju stručnih sektora sa zadatkom praćenja i brzog pravnog reagovanja u slučaju pojavljivanja ovih rizika- minimalna opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je mala a posledice su minimalne, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je vrlo mali ili zanemarljiv i pripada grupi prihvatljivih rizika.
- regulative kojom se konstituiše adekvatan sistem unutrašnje kontrole nad radom zaposlenih zaduženih za bezbednost lica, imovine i poslovanja i uvodi obaveza podnošenja redovnih izveštaja o svim incidentima i akcidentima koji su ugrozili poslovanje, lica ili imovinu organizacije- minimalna opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je mala a posledice su minimalne, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je vrlo mali ili zanemarljiv i pripada grupi prihvatljivih rizika.

5.9.3. Određivanje prihvatljivosti rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice za identifikaciju potencijalnih opasnosti od kriminalnog delovanja eksternih subjekata:

A) Pri proceni rizika od protivpravnog delovanja eksternih subjekata organizacija mora da utvrdi da li postoji potencijalna opasnost da organizacija i/ili lica koja ih sačinjavaju postanu objekat izvršenja krivičnih dela čija se posledica ogleda u povredi ili ugrožavanju lica, imovine i poslovanja organizacije, i to:

- terorizma - minimalna opasnosti, nastala šteta bi bila vrlo velika, kritičnost je vrlo velika a posledice su katastrofalne, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je trajna, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je veliki rizik i pripada grupi neprihvatljivih rizika.
- Krađe - mala opasnosti, nastala šteta bi bila vrlo mala, kritičnost je minimalna a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je nemoguća, učestalost je povremena, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je vrlo mali ili zanemarljiv i pripada grupi prihvatljivih rizika.
- Razbojništva - minimalna opasnosti, nastala šteta bi bila srednja, kritičnost je mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.

- izazivanja opšte opasnosti ili drugih krivičnih dela protiv opšte bezbednosti ljudi i imovine- minimalna opasnost, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je mala a posledice su minimalne, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupu prihvatljivih rizika.
- pravljenja i unošenja računarskih virusa- minimalna opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je srednja a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.
- oštećenja računarskih podataka i programa- minimalna opasnost, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.
- računarske prevare i povrede pronalazačkog prava ili drugih krivičnih dela protiv intelektualne svojine - minimalne opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.

5.9.4. Određivanje prihvatljivosti rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice za identifikaciju potencijalnih opasnosti od kriminalnog delovanja internih subjekata:

B) Pri proceni rizika od protivpravnog delovanja internih subjekata organizacija, mora da se utvrdi da li postoji potencijalna opasnost da organizacija i/ili lica koja je sačinjavaju, usled nezakonitog delovanja zaposlenih ili rukovodilaca, postanu objekat izvršenja krivičnih dela, prekršaja ili privrednih prestupa koji mogu prouzrokovati povrede ili ugrožavanja lica, imovine ili poslovanja organizacije, i/ili mogu dovesti do krivične odgovornosti same organizacije, kao pravnog lica, i to:

- sabotaze - minimalne opasnosti, nastala šteta bi bila srednja, kritičnost je velika a posledice su ozbiljne, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je trajna, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je umereno veliki i pripada grupi neprihvatljivih rizika.
- Prevare - minimalne opasnosti, nastala šteta bi bila vrlo mala, kritičnost je mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.
- odavanja poslovne tajne, odavanja službene tajne- minimalne opasnosti, nastala šteta bi bila srednja, kritičnost je mala a posledice su ozbiljne, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je umereno veliki i pripada grupi neprihvatljivih rizika.
- Pronevere - mala opasnost, nastala šteta bi bila vrlo mala, kritičnost je vrlo mala a posledice su minimalne, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.
- računarske sabotaze- mala opasnost, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.

- nepreduzimanja mera zaštite na radu- mala opasnost, nastala šteta bi bila srednja, kritičnost je mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.
- povrede prava po osnovu rada i socijalnog osiguranja ,disciplinskih delikata u oblasti kršenja radnih obaveza vezanih za zadatke zaštite lica, imovine i poslovanja ,prekršaja protiv bezbednosti i zdravlja na radu - nepreduzimanja preventivnih mera za zaštitu života i zdravlja zaposlenih- minimalne opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je neverovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo velika, nivo rizika je mali i pripada grupi prihvatljivih rizika.

5.9.5. Određivanje prihvatljivosti rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice od požara i eksplozija

Određivanje prihvatljivosti rizika za identifikaciju potencijalnih opasnosti od požara i eksplozija za:

- a) Postojanje normativna akta u skladu sa Zakonom o zaštiti od požara (Pravilnik o zaštiti od požara, odnosno Pravila zaštite od požara, Sanacioni plan, Plan zaštite od požara objekta ili područja) minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila vrlo velika, kritičnost je vrlo velika a posledice su katastrofalne, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je pretežna, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je veliki rizik i pripada grupu neprihvatljivih rizika
- b) Postojanje kategorizacija pravnog lica i organizovanje u skladu sa procenom ugroženosti u skladu sa Zakonom o zaštiti od požara- minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila vrlo velika, kritičnost je vrlo velika a posledice su katastrofalne, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika veliki i pripada grupu neprihvatljivih rizika.
- c) Kadrovska i tehnička popunjenost i kvalifikovanost ljudstva koji rade na poslovima zaštite od požara i eksplozija u skladu sa Zakonom o zaštiti od požara- minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila velika, kritičnost je srednja a posledice su ozbiljne, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika veliki i pripada grupu neprihvatljivih rizika
- d) Održavanje uređaja, opreme, instalacija i sredstava za zaštitu od požara i eksplozija prema zakonu o zaštiti od požara, tehničkim propisima, uputstvu proizvođača opreme- minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila vrlo velika, kritičnost je vrlo velika a posledice su katastrofalne, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je umereno veliki i pripada grupu neprihvatljivih rizika.
- e) Program osnovne obuke i evidencija obuke zaposlenih iz oblasti zaštite od požara i eksplozija- minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je srednja a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je povremena, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je umereno veliki i pripada grupu neprihvatljivih rizika.
- f) Saglasnost nadležnog organa ministarstva unutrašnjih poslova na investiciono-tehničku dokumentaciju, izvedeno stanje i upotrebu objekta ili dela objekta- minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila srednja, kritičnost je velika a posledice su ozbiljne, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je veliki i pripada grupu neprihvatljivih rizika.

g) Nadzor protivpožarne inspekcije i postojanje naloženih mera zaštite od požara i eksplozija - minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila velika, kritičnost je srednja a posledice su umerene, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je umereno veliki i pripada grupu neprihvatljivih rizika.

5.9.6. Određivanje prihvatljivosti rizika od elementarnih nepogoda i drugih nesreća

Određivanje prihvatljivosti rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice za identifikaciju potencijalnih opasnosti od elementarnih nepogoda i drugih nesreća za:

a) Postojanje plana zaštite i spasavanja u vanrednim situacijama usklađenog sa planom zaštite i spašavanja u vanrednim situacijama nadležnih organa lokalne samouprave i overen od nadležnog organa - minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je mala a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je mali i pripada grupu neprihvatljivih rizika

b) Da li je izrađen i overen plan zaštite od udesa i saglasnost na plan od strane nadležnog organa - minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila mala, kritičnost je mala a posledice su ozbiljne, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je veliki i pripada grupu neprihvatljivih rizika

c) Postojanja plana i evidencije osposobljenosti zaposlenih za postupanje u vanrednim situacijama - minimalna veličina opasnosti, nastala šteta bi bila vrlo mala, kritičnost je minimalna srednja a posledice su male, verovatnoća nastanka posledice je verovatna, učestalost je duga, ranjivost je vrlo mala, nivo rizika je umereno veliki i pripada grupu neprihvatljivih rizika

5.9.7. Određivanje prihvatljivosti rizika Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica, kao i gradski park Surdulice od neusaglašenosti sa standardima

Ocenjivački tim sertifikacione kuće, nakon detaljne provere utvrdio da uvedeni integrisani system menadžmenta zadovoljava standarde i da nema nikakvih neusaglašenosti u odnosu na njihove zahteve.

Integrisani system menadžmenta odnosi se na sistem menadžmenta kvalitetom (prema standardu SRPS ISO 9001:2015), sistem upravljanja životnom sredinom (prema standardu SRPS ISO 14001:2015) i sistem upravljanja bezbednošću i zdravljem na radu (prema standardu SRPS ISO 45001:2018).

6. EDUKACIJA ZAPOSLENIH, PRIJEM RADNIKA I NABAVKA OPREME I SREDSTAVA RADA

6.1. Edukacija zaposlenih u Opštini Surdulica, mesnim kancelarijama Vlasina Rid i Jelašnica

Sa zaposlenima u Opštini Surdulica, mesnim kancelarijama Vlasina Rid i Jelašnica neophodno je izvršiti obuku koja će ih u potrebnoj meri osposobiti za pravilno postupanje u situacijama kada je ugrožena imovina i poslovanje Opštine Surdulica, mesne kancelarije Vlasina Rid i Jelašnica, ili lica koja su zaposlena u njima. Obuku je neophodno izvesti sa celokupnim sastavom Opštine Surdulica, mesne kancelarije Vlasina Rid i Jelašnica, uz naglašavanje različitosti obaveza rukovodećih ljudi po nivoima.

Za svako radno mesto postoji pisano ili nepisano pravilo - procedura po kojoj se neka aktivnost (posao, rad, zadatak) može uspešno izvršiti na način kojim se ne dovodi u pitanje bezbednost izvršioca ili okruženja.

Bezbednost na radnom mestu, ako se izuzme loša namera, bitno zavisi od tri faktora:

- ličnog interesa i motiva zaposlenog da konkretnu aktivnost obavi na najbezbedniji način,
- poznavanja potencijalnih izvora i oblika ugrožavanja i propisanih mera bezbednosti u toku radnog procesa i
- od nivoa njegove obučenosti za sprečavanje štetnih događaja.

Cilj edukacije zaposlenih je da shvate:

- ulogu i značaj Sistema obezbeđenja lica, imovine i poslovanja u poslovanju preduzeća,
- da se upoznaju sa potencijalnim izvorima i oblicima ugrožavanja bezbednosti koje se sprovode u preduzeću,
- svoje mesto i ulogu u Sistemu obezbeđenja lica, imovine i poslovanja i
- potrebu saradnje svih zaposlenih sa Rukovodiocem sistema bezbednosti i pripadnicima Službe obezbeđenja i zaštite.

Kroz edukaciju se zaposleni obučavaju u sprovođenju procedura rada propisanih u cilju obezbeđenja lica, imovine i poslovanja Opštine Surdulica, mesne kancelarije Vlasina Rid i Jelašnica.

6.2. Edukacija menadžmenta

Savremeni način života i poslovanja, nove tehnologije, dinamični i međusobno uslovljeni globalni i lokalni procesi saradnje i integracije, kao i period promena u našem društvu, Opštine Surdulica, mesne kancelarije Vlasina Rid i Jelašnica nameću potrebu novog pristupa funkciji i poslovima bezbednosti. Da bi se smanjile potencijalne mogućnosti ugrožavanja i realno procenili rizici, nužno je ovladati potrebnim znanjima i veštinama, normativno i proceduralno urediti sve oblasti poslovanja i na taj način upravljati rizicima, što je prevashodni zadatak menadžmenta. Uslov uspešnog poslovanja i opstanka na tržištu je edukacija menadžmenta i u oblasti bezbednosti.

Cilj ove edukacije je dvojak:

- obezbediti podršku i aktivno učešće poslovnog menadžmenta u kreiranju i realizaciji politike i sistema bezbednosti i
- omogućiti rukovodilacima da steknu potrebna znanja u oblasti bezbednosti, kako bi u procesu donošenja poslovnih odluka procenjivali, između ostalog, i bezbednosni aspekt mogućih rešenja i njihovih posledica.

Bezbednosna edukacija menadžmenta treba da rezultira njihovim uverenjem i stavom da je bezbednost poslovni interes i neodvojivi segment svih poslovnih funkcija. Na osnovu toga se mogu očekivati razumevanje, kompetentna podrška i aktivno učešće menadžmenta u:

- sagledavanju i prihvatanju potreba bezbednosti,
- definisanju interne normative u oblasti bezbednosti,
- propisivanju bezbednosnih procedura za svaku funkciju rada,
- finansiranju potreba bezbednosti, edukaciji ostalih zaposlenih u oblasti bezbednosti,
- razvijanju poželjne radne atmosfere i poslovnih odnosa kojima se ne ugrožava, bezbednost lica, imovine i poslovanja i
- kontroli poslovno-radnih procesa sa stanovišta bezbednosti.

6.3. Oblici edukacije zaposlenih u Opštini Surdulica, mesnim kancelarijama Vlasina Rid i Jelašnica

Raspoloživi oblici edukacije zaposlenih u Opštini Surdulica, mesnim kancelarijama Vlasina Rid i Jelašnica su:

- informisanje,
- kontinuirano bavljenje problematikom bezbednosti u redovnom radnom procesu i na organima upravljanja,
- predavanja,
- izlaganja,
- seminari,
- savetovanja,
- izložbene manifestacije i
- posete određenim institucijama i slično.

Edukaciju zaposlenih u Opštini Surdulica, mesnim kancelarijama Vlasina Rid i Jelašnica po pitanjima zaštite lica, imovine i poslovanja organizuje i sprovodi rukovodilac bezbednosti uz koordinaciju i saradnju sa ostalim menadžmentom.

Obuku po utvrđenim temama za pojedine nivoe rukovođenja u Opštini Surdulica, mesnim kancelarijama Vlasina Rid i Jelašnica izvode stručna lica zaposlena u Opštini Surdulica, mesnim kancelarijama Vlasina Rid i Jelašnica ili stručnjaci iz pojedinih naučnih oblasti i disciplina, zaposleni u referentnim naučnim ustanovama.

6.4. Prijem radnika

Raspisivanje konkursa za prijem radnika, prijem dokumenata, selekcija kandidata, i sve ostale faze procesa prijema novih radnika definisane su posebnim procedurama koje čine poseban dokument a koji čini deo internih dokumenata Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica.

6.5. Nabavka opreme i sredstava rada

Nabavka opreme i sredstava rada sastoji se iz više faza, one su definisane i rade se u skladu sa dokumentom usklađenim sa Zakonom o javnim nabavkama.

7. BEZBEDNOST U INFORMACIONIM I KOMUNIKACIONIM SISTEMIMA

7.1. Pojam

Informacioni i komunikacioni sistem (ICT- information and communications technology) predstavljaju termin za računare kako u fizičkom smislu (hardware), tako i u programskom (software), koji su povezani u mrežu kao vid međusobne komunikacije.

7.2. Vrste i karakteristike informacionih i komunikacionih sistema

Informacioni sistemi se na osnovu umreženosti mogu podeliti na:

- Lokalni ICT sistem/mrežu (LAN- Local Area Network)
- Globalni ICT sistem (WAN- Wide Area Network)
- Bežični LAN sistem (WLAN- Wide Local Area Network)

Osnovna jedinica informacionih i komunikacionih sistema je računar. On predstavlja čvor u sistemu komunikacija.

U zavisnosti od čvorova (računara) u sistemu/mreži, ICT sisteme delimo na:

- od čvorova do čvorova sisteme (peer to peer)- svi računari su ravnopravni i poseduju podatke/resurse potrebne drugom računaru, koje im pruža bez ograničenja, ali je sigurnost ovog sistema na niskom nivou.
- klijent server (client-server)- podaci se smeštaju na serveru (računarima sa posebnom funkcijom) koji pružaju usluge drugim računarima u sistemu- klijentima. Ovakva organizacija omogućuje i lakše upravljanje sistemom, gde se definišu korisnički nalozi i upravlja pravilima pristupa, pa je sigurnost na visokom nivou.

7.3. Zatvorene mreže

Mere zaštite u zatvorenoj mreži su najčešće:

- Autentifikacija- dokazuje se identitet korisnika i sistema koji šalje poruku.
- Integritet podataka- obezbeđuje integritet i tačnost poruke koja se penosi sprečavajući promenu koja može biti rezultat namerne ili nenamerne aktivnosti.
- Tajnost podataka- zaštita presretanja podataka od strane neovlašćenog lica.
- Neporicanje poruka- sprečava pojavu da primalac menja poruku i predstavlja kao takvu primljenu.
- Kontrola pristupa- regulisanje odnosa između korisnika i resursa mreže

- Raspoloživost reursa- održavanje funkcionalnosti računarske mreže u slučaju otkaza mrežne opreme ili napada na mrežu.

Značajan element zaštite podataka u mreži predstavlja šifrovanje mrežne komunikacije. Kriptografska zaštita podataka koja se transportuje mrežom može se implemetirati na dva načina:

- Šifrovanje sa kraja na kraj
- Šifrovanjem po vezi

7.4. Vrste napada u informacionim i komunikativnim sistemima

U informacionim i komunikativnim sistemima napadi mogu biti oni koji se izvode na čvorove (računare) i oni koji se izvode na veze (mrežu), oslanjajući se pre svega na slabosti sistema.

Napadi se mogu podeliti, u zavisnosti od uticaja potencialnog napadača na: aktivne i pasivne.

Aktivni napad predstavlja promenu sadržaja informacija i njegovog toka.

Pasivni napad se odnosi na sve oblike prisluškivanja i nadgledanje toka informacija bez aktivnih izmena u samom toku. Ovaj napad se teško uočava i onemogućava.

7.5. Sistemi zaštite u informacionim i komunikacionim sistemima

Sistemi zaštite, odnosno metode koje se koriste u cilju zaštite informacionih i komunikacionih sistema jesu:

- Fizičke metode- različiti vidovi fizičkih i teničkih sistema zaštite i barijera koje ograničavaju pristup delovima ICT sistema.
- Kriptografske metode- šifrovanje informacije, gde samo korisnik koji poseduje šifru (ključ) može pročitati poslatu informaciju.
- Organizacione metode- procedure u postupanju prilikom prenosa i skladištenja informacija, čime se definiše tok informacije kroz sistem.
- Programske metode- različita programska rešenja koja ograničavaju pristup informacijama ili detektuju neovlašćen pristup istim.

8. PREDLOG MERA ZA POVEĆANJE SIGURNOSTI

Rizik koji postoji u radu preduzeća na opasnost od napada, ugrožavanja imovine, lica i poslovanja je prihvatljiv, ali postoje neke mere sigurnosti koje se mogu sprovesti da bismo stepen bezbednosti podigli na što je moguće viši nivo.

Mere koje predlažemo jesu:

- Raditi procenu ugroženosti objekata na 3 godine u skladu sa Zakonom, angažovanjem licenciranih pravnih subjekata
- Stalna edukacija zaposlenih, od strane licenciranih predavača ili pravnih subjekata
- Ugradnja sistema video-nadzora sa sistemom kamera koje bi se permanentno kontrolisale iz centra od strane obučenog i licenciranog službenika, stalni video-nadzor omogućio bi kvalitetniju zaštitu
- Dogradnja mehaničkih prepreka u svim objektima gde je to potrebno
- Uraditi planiranje i projekat fizičko-tehničkog obezbeđenja objekata i integrisanosti svih sistema
- Izvršiti obuku ljudstva koja bi radila u kontrolnom centru prilikom video-nadzora ili angažovati licencirani pravni subjekat

U skladu sa Pravilnikom o način vršenja poslova tehničke zaštite i korišćenja tehničkih sredstva ("Sl. glasnik RS", br. 91/2019) štićeni objekti se kategorizuju u jednu od pet kategorija, i to u:

- 1) I kategoriju - **NAJVIŠI STEPEN ZAŠTITE** - utvrđeno postojanje izrazito velikog rizika;
- 2) II kategoriju - **VISOKI STEPEN ZAŠTITE** - utvrđeno postojanje velikog rizika;
- 3) III kategoriju - **VIŠI STEPEN ZAŠTITE** - utvrđeno postojanje umereno velikog rizika;
- 4) IV kategoriju - **SREDNJI STEPEN ZAŠTITE** - utvrđeno postojanje malog rizika;
- 5) V kategoriju - **MINIMALNI STEPEN ZAŠTITE** - utvrđeno postojanje zanemarljivog rizika.

Nakon urađene analize faktora ugroženosti kao i mera za smanjenje ugroženosti za sledeće sagledavane objekte koji posluju pod ingerencijom Opštine Surdulica:

došli smo do zaključka da analizirani objekti spadaju u IV kategoriju - SREDNJI STEPEN ZAŠTITE - utvrđeno postojanje malog rizika.

9. ANALIZA OBJEKTA I INSTALACIJA

9.1. Grejanje

U kancelarijskom delu izvedeno je radijatorsko grejanje toplom vodom. Za sav ostali prostor obezbeđena je klimatizacija – vazdušno grejanje zimi i hlađenje prostora leti.

9.2. Instalacija električnog osvetljenja

- Osvetljenje prostorija vrši se svetiljkama različitog tipa u zavisnosti od namene pojedinih prostorija.
- Zaštita od kratkog spoja je izvedena automatskim osiguračima i osiguračima sa topljivim umetcima odgovarajuće nazivne struje.
- Postoje sijalice koje se aktiviraju u slučaju nestanka struje i režim rada im je 3h.

9.3. Gromobranska instalacija i uzemljenje

- Objekat je zaštićen od atmosferskog elektriciteta gromobranskom zaštitom klasičnog tipa.
- Gromobranska instalacija objekata se sastoji od uzemljivača, odvoda i hvataljki.
- Uzemljivač je od pocinčane gvozdene trake ugrađene u temelju objekta.
- Svi metalni delovi na krovu povezani su na sistem uzemljenja.
- U objektu je objedinjena funkcija zaštitnog i gromobranskog uzemljenja.

9.4. Snabdevanje vodom za gašenje požara

- Snabdevanje vodom objekta vrši se iz gradske vodovodne mreže.
- Mesta priključenja obezbeđuju potrebnu količinu vode za gašenje požara.

9.5. Spoljašnja i unutrašnja hidrantska mreža

- Oko objekta je izvedena spoljašnja hidrantska mreža.
- Unutrašnja hidrantska mreža je povezana na cevovod gradske vodovodne mreže. Unutrašnja hidrantska mreža je stalno pod pritiskom vode.
- Cevi za unutrašnju hidrantsku mrežu su postavljene tako da su zaštićene od mehaničkog oštećenja.
- Međusobno rastojanje unutrašnjih hidranata zadovoljava uslov da se celokupan prostor koji se štiti pokriva mlazom vode (dužina creva iznosi 15 m, a dužina kompaktnog mlaza 5 m).
- Ventil u hidrantskim ormanima postavljen je na 1,50 m od poda, a orman je označen oznakom za hidrant (slovom "H").

9.6. Dojava požara

U svim prostorijama izvedena je instalacija za automatsku i ručnu dojavu požara koja se sastoji od :

- dojavne centrale koja je smeštena u prostoriji FTO (dojavna centrala je pod nadzorom službe FTO obezbeđenja od 0 do 24 časa),
- automatskih i ručnih detektora požara sa individualnom adresom,
- alarmnih sirena,

9.7. Mobilna oprema za gašenje požara

- Na osnovu procene ugroženosti od požara i fizičko-hemijskih osobina materija koje se koriste u objektu, može se konstatovati da su moguće klase požara A i B i požari na električnim instalacijama i potrošačima.
- Klasifikacija mogućih vrsta požara izvršena je prema standardu "Klasifikacija požara prema vrsti zapaljivih materija" JUS ISO 3941 ("Službeni list SRJ" broj 5/94).

10. PROCENA UGROŽENOSTI OD POŽARA

Za organizovanje i sprovođenje mera zaštite od požara odgovorni su: Predsednik opštine, načelnik Opštinske uprave, rukovodioci sektora, zaposleni koji je odlukom načelnika Opštinske uprave određen za lice zaduženo za poslove zaštite od požara, pravna lica sa kojima Opština Surdulica ima ugovorene obaveze iz oblasti zaštite od požara, kao i svi zaposleni u skladu sa zakonom.

Opština Surdulica, mesne kancelarije Vlasina Rid i Jelašnica su dužne da nabave odgovarajuću tehničku opremu i sredstva za gašenje požara prema utvrđenim standardima i projektima.

Oprema za gašenje požara u Opštini Surdulica, mesnim kancelarijama Vlasina Rid i Jelašnica se sastoji od hidranata i aparata za gašenje početnih požara. Za gašenje požara mogu se upotrebiti i priručna sredstva za gašenje požara kao što su zemlja pesak, ćebad ili slično što može ugušiti požar. Oprema za gašenje požara mora biti uvek ispravna. Zabranjeno je nenamensko korišćenje opreme za gašenje požara. Prilazi do opreme za gašenje požara moraju biti stalno prohodni i ne smeju se zakrčavati materijalima i drugom opremom.

Hidranti i aparati za gašenje moraju biti vidno postavljeni.

Oprema i sredstva moraju se povremeno ispitivati u rokovima određenim važećim propisima ili uputstvima proizvođača.

U slučaju izbijanja požara u objektima Opštine Surdulica, mesne kancelarije Vlasina Rid i Jelašnica, radi bezbedne evakuacije ljudi i imovine i sprečavanja širenja požara, postupa se po Planu evakuacije i Uputstvima za postupanje u slučaju požara (u daljem tekstu: plan evakuacije).

Plan evakuacije donosi Načelnik Opštinske uprave Opštine Surdulica.

Plan evakuacije se ističe na vidljivim mestima u blizini izlaznih vrata.

Plan evakuacije se sastoji od tekstualnog dela tj. Postupak u slučaju požara i grafičkog dela (crteža) sa rasporedom prostorija, pravcima kretanja ugroženih u slučaju evakuacije označenih strelicama u boji, numeracija prostorija, stepeništa i evakuacioni izlazi.

U grafički deo plana evakuacije, po potrebi se unose i raspored mobilne vatrogasne opreme, razvodnih elektro ormana i drugi korisni podaci, kao i legenda sa značenjem numeričkih i drugih znakova i simbola na crtežu.

U slučaju izbijanja požara, evakuaciju ljudi i imovine i sprečavanje širenja požara, zaposleni koji otkrije požar, daje znak za uzbunu zvučnim signalom ili na drugi uobičajni način.

Zaposleni koji otkrije požar, dužan je da ga ugasi, ako to može da učini bez opasnosti po sebe ili drugoga.

Ukoliko ne uspe da ga ugasi, o postojanju požara obaveštava vatrogasnu jedinicu Surdulica, načelnika Opštinske uprave i svog neposrednog rukovodioca.

Evakuacijom ljudi i imovine i sprečavanjem širenja požara rukovodi rukovodilac akcije iz Opštine Surdulica ili službenik obezbeđenja koji je na radnom mestu, dok rukovođenje akcijom gašenja požara i spasavanja ljudi i imovine ne preuzme rukovodilaca profesionalne vatrogasne jedinice.

U slučaju pojave požara, zaposleni bez odlaganja kreću ka izlazu iz radnih prostorija. Nakon napuštanja radnih prostorija za sobom zatvaraju vrata i kreću se hodnikom brzim hodom ka izlazu iz zgrade. Nakon napuštanja objekta, zaposleni se okupljaju na zbornom mestu ispred zgrade i tu ostaju dok ne dobiju dalje instrukcije od rukovodioca akcije.

Zaposleni su dužni da učestvuju u gašenju požara i spasavanju ljudi i imovine ako to mogu da učine bez opasnosti za sebe i drugoga. Pri gašenju požara preduzimaju se postupne mere za neposrednu akciju gašenja požara - isključenje električne struje zatvaranje gasa i slično kao i uklanjanje dokumentacije, opreme i druge imovine koja bi mogla da bude uništena ili oštećena požarom.

Na mestu požara sme se nalaziti samo potreban broj zaposlenih u svrhu gašenja požara.

Gašenje požara i spasavanje ljudi i imovine vrši se dok se požar ne ugasi odnosno ne završi spasavanje. Zaposleni koji učestvuju u gašenju požara ili spasavanju ljudi i imovine, napuštaju mesto požara tek pošto se rukovodilac akcije uveri da je požar ugašen i spašavanje uspešno završeno, a nakon požara u saradnji sa profesionalnom vatrogasnom jedinicom, određuje se lice koje će dežurati na mestu požara određeno vreme kako bi se sprečilo ponovno izbijanje požara.

Nakon toga, rukovodilac akcije dužan je da sačini izveštaj o toku i rezultatima evakuacije i intervencije i dostavi ga načelniku Opštinske uprave Opštine Surdulica. Maksimalan broj osoba koje se mogu bezbedno evakuisati iz poslovnih prostorija jednak je zbiru maksimalnog broja osoba koje se mogu bezbedno evakuisati koristeći spoljne izlaze.

ZAKLJUČAK:

Analizom i bezbednosnom procenom ugroženosti objekata, imovine lica i poslovanja, Opštine Surdulica sa svom pratećom infrastrukturom, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica možemo zaključiti da je neophodno angažovanje licenciranih službenika obezbeđenja uz napomenu da treba organizovati periodične obilaske u toku celog dana svih šticećenih objekata. Obilasci se trebaju vršiti prema proceni i nahodanju u unapred zadatim intervalima vremena sa izbegavanjem ponavljanja vremena obilaska objekta kako se ne bi isključio faktor iznenađenja. Potrebno je vršiti kao dnevne tako i noćne obilaske kako bi se izvršila kompletna provera i pregled šticećenog objekta.

Konkretno, Opštinska uprava Opštine Surdulica ima sklopljen Ugovor sa licenciranom firmom za pružanje usluga fizičkog obezbeđenja, koja je zadužena za obezbeđenje svih šticećenih objekata. Obilasci i smene se vrše prema planu i programu logistike. Za sve događaje, kako redovne tako i vanredne vrši se permenentno dokumentovanje i obaveštavanje nadređenih o događajima u objektu.

Planiranje, projektovanje i instaliranje sistema video - nadzora sa permanentnim praćenjem od strane licencirane osobe je takođe neophodan uslov za uvođenje integrisanog sistema zaštite.

Takođe, nadziranje objekata putem video nadzora mora vršiti licencirana i obučena osoba ili biti povereno licenciranoj agenciji za obavljanje tog posla. Značajan segment zaštite objekata mora biti sagledan kroz izradu kompletne projektne dokumentacije FTo objekata kao i vršenje sistematske obuke kako pripadnika obezbeđenja objekata tako i svih zaposlenih u pogledu protivpožarne zaštite, bezbednosti i zdravlja na radu, pružanje prve pomoći i kondicione obuke.

Objedinjavanje svih predviđenih mera zaštite lica, imovine, objekata i poslovanja u jedinstveni integrisani sistem zaštite najbolji je garant da će sva prisutna lica u objektima Opštine Surdulica, mesnih kancelarija Vlasina Rid i Jelašnica biti u potpunosti bezbedna.

Nakon urađene analize zgrada koje pripadaju Opštini Surdulica, mesnim kancelarijama Vlasina Rid i Jelašnica došli smo do zaključka da analizirani objekti spadaju u IV kategoriju - SREDNJI STEPEN ZAŠTITE - utvrđeno postojanje malog rizika. S tim u vezi, objekti koji pripadaju ovoj kategoriji šticećenih objekata dužni su da preduzmu sledeće mere kako bi se šticećeni objekat obezbedio:

- 1) tehničku zaštitu kojom se prati kretanje oko šticećenog prostora (video obezbeđenje) uz video zapis,
- 2) tehničku zaštitu kojom se signalizira neovlašćen pristup u šticećeni prostor i dojavljuje kontrolnom centru.

Analizom i bezbednosnom procenom ugroženosti objekata, imovine, lica i poslovanja, Opštine Surdulica : zgrade Opštinske uprave, parking prostora ispred i iza zgrade Opštine, mesnih kancelarija u kojima se radi sa matičnim knjigama – Jelašnica i Vlasina Rid, gradski park Opštine Surdulica, možemo zaključiti da je neophodno angažovanje i licenciranje najmanje četiri službenika obezbeđenja. Službenici obezbeđenja koji budu angažovani moraju posedovati adekvatne licence za obavljanje poslova obezbeđenja lica, objekata, imovine i poslovanja, bez obzira da li se radi o službi smozaštite ili o angažovanom pravnom licu sa odobrenjem i licencom za obavljanje poslova zaštite. Planiranje, projektovanje i instaliranje sistema video - nadzora sa permanentnim praćenjem od strane licencirane osobe je takođe neophodan uslov za uvođenje integrisanog sistema zaštite. Sistem video nadzora mora predvideti kontrolnu sobu za nadgledanje postavljenog video nadzora od strane licencirane osobe. Protivprovalni sistemi nisu predviđeni za ugradnju. Neophodan korak u povećanju bezbednosti dopunjuje se i potrebom sanacije i dogradnje mehaničke na objektima na kojima je to potrebno. Posebnu pažnju treba obratiti na planiranje zaštite lica i objekata u vreme održavanja Skupštinskih zasedanja, prilikom posete od strane obavezno šticećenih lica, prilikom organizacije raznih skupova sa prisustvovanjem većeg broja stranaka i sl.

11. PRILOZI :

Slika 1. Geografski položaj Opštine Surdulica u Srbiji

Slika 2. Položaj Opštine Surdulica u odnosu na okolne Opštine

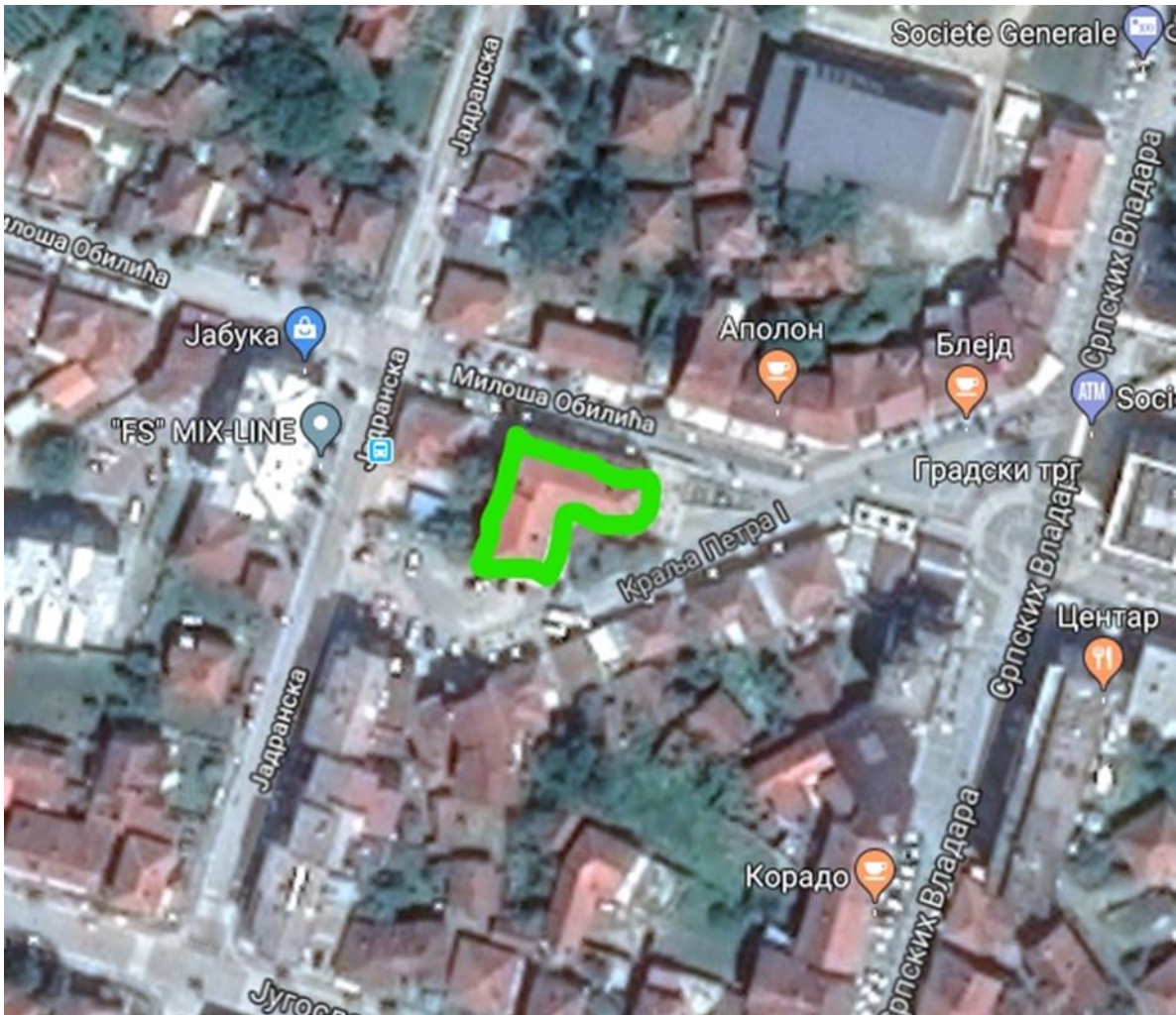
Slika 3. Položaj Surdulice u okrugu

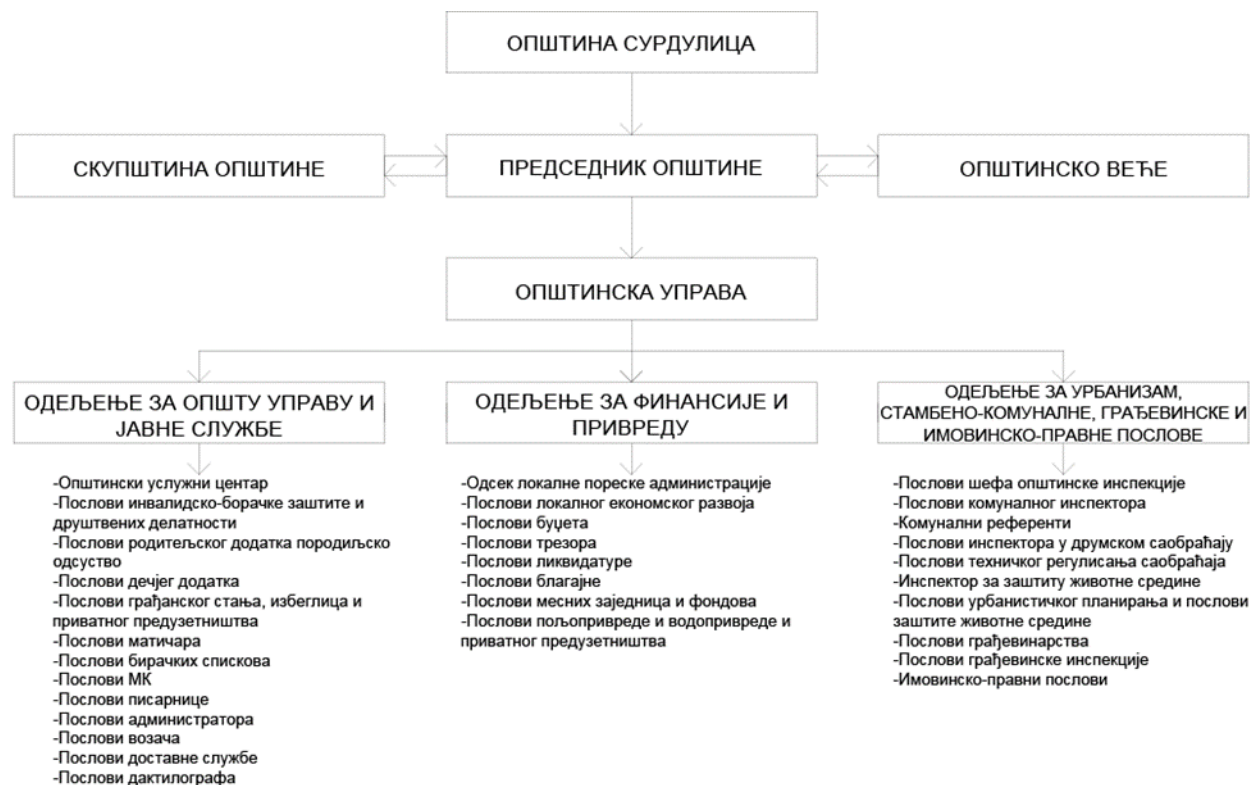
Slika 4. Mesna zajednica Vlasina Rid

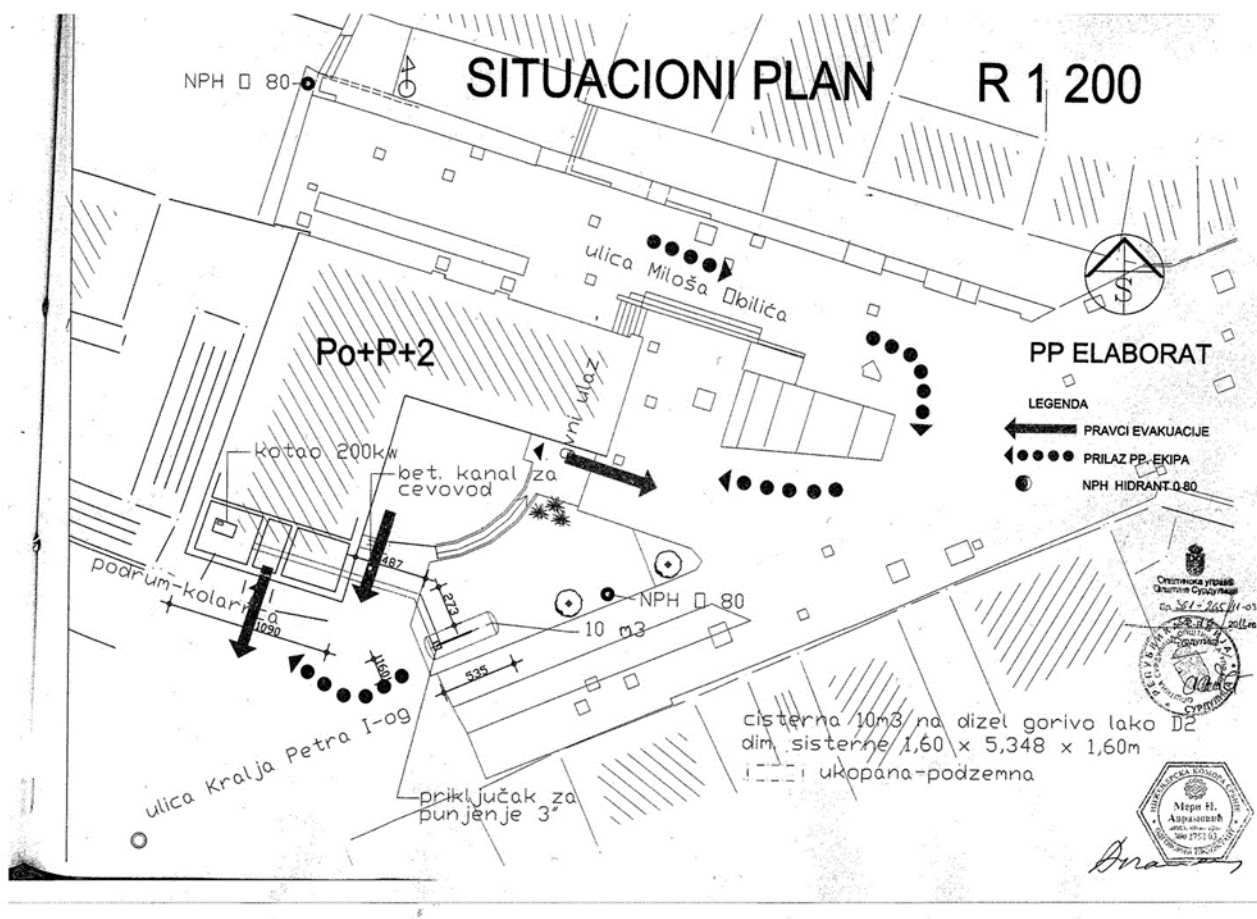
Slika 5. Mesna zajednica Jelašnica

Slika 6. Položaj zgrade Opštinske uprave

Slika 7. Organizaciona struktura Opštine Surdulica

Slika 8. Situacioni plan zgrade Opštinske uprave